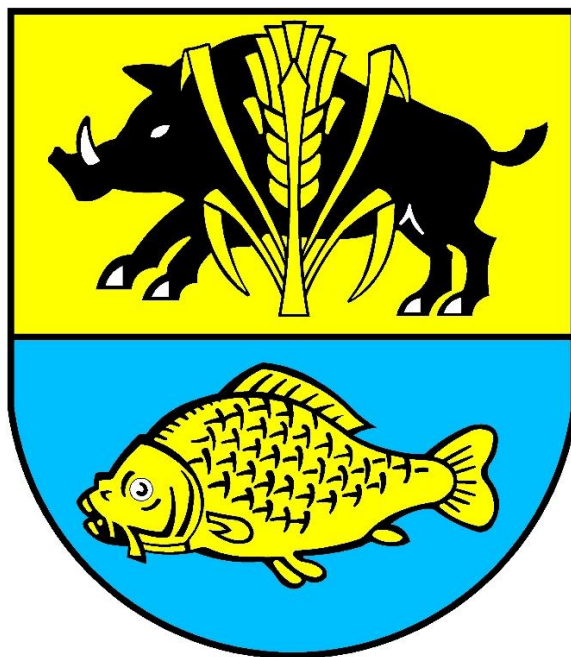

**DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU
WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ W ZAKRESIE
USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE PIECKI NA
LATA 2026-2030**

PIECKI 2026

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodologia i przebieg badania.....	4
1.1. Cel badania i problemy badawcze.....	4
1.2. Przebieg badania	4
1.3. Charakterystyka respondentów	5
2. Założenia głównych dokumentów strategicznych	7
3. Wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych w gminie Piecki.....	10
4. Ogólna charakterystyka sytuacji społecznej gminy Piecki	14
5. Diagnoza potencjału i potrzeb wspólnoty samorządowej	18
5.1. Wprowadzenie	19
5.2. Polityka prorodzinna, wspieranie rodziny i piecza zastępcza	23
5.3. Pomoc społeczna	27
5.4. Promocja i ochrona zdrowia.....	30
5.5. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz starszych	34
5.6. Edukacja publiczna	38
5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu	41
5.8. Kultura i kultura fizyczna	42
5.9. Aktywność społeczna i obywatelska	42
6. Podsumowanie.....	46
6.1. Wnioski.....	46
6.2. Rekomendacje.....	47
Spis rysunków, tabel i wykresów.....	49

Wstęp

Uchwałą Nr LXX/434/24 Rady Gminy Piecki z dnia 19 lutego 2024 r. wyrażono zgodę na utworzenie, wspólnie z Gminą Ruciane-Nida, Międzygminnego Centrum Usług Społecznych z siedzibą w Pieckach. Jest to pierwszy międzygminny CUS w Polsce, wymagający nieszablonowego podejścia oraz podjęcia wyzwań wynikających z podjętego partnerstwa. Podstawę planowania usług społecznych, które będzie realizował Międzygminny CUS, stanowi diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. Diagnoza opracowywana jest na podstawie art. 5 ust. 2 *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych*, w świetle którego przy opracowywaniu programu usług społecznych gmina bierze pod uwagę diagnozę w zakresie usług społecznych, opracowaną przez centrum. Natomiast zgodnie z art. 21 diagnoza ta opracowywana jest na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty, na okres 5-letni i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania. Diagnoza powinna zawierać w szczególności informacje dotyczące potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, a także jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz osób fizycznych i prawnych wykonujących usługi społeczne na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług. Diagnoza poddawana jest konsultacjom społecznym, następnie przekazywana wójtowi oraz radzie gminy. Regulacje ustawowe pozostawiają stosunkowo duży zakres swobody co do sposobu przeprowadzenia badania, co wynika z założenia, że gmina powinna w jak największym stopniu bazować na własnych doświadczeniach i praktyce w zakresie realizacji usług i współpracy z innymi podmiotami.

Niniejszy raport stanowi efekt badań społecznych przeprowadzonych w gminie Piecki, ukierunkowanych na zidentyfikowanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych. Dokument składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawiono metodologię i przebieg badania wraz z charakterystyką osób w nim uczestniczących. W drugim rozdziale zawarto wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych, a w trzecim – ogólną charakterystykę sytuacji społecznej gminy Piecki. Czwarty rozdział prezentuje założenia głównych dokumentów strategicznych gminy w obszarze polityki społecznej. Rozdział piąty przedstawia wyniki przeprowadzonych badań z uwzględnieniem analizy danych zastanych, wyników badań społecznych oraz kondycji i potencjału lokalnej społeczności. Badania objęły następujące obszary usług społecznych: 1) politykę prorodzinną, wspieranie rodziny oraz pieczę zastępczą; 2) pomoc społeczną; 3) promocję i ochronę zdrowia; 4) wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami; 5) edukację publiczną; 6) przeciwdziałanie bezrobociu; 7) kulturę i kulturę fizyczną oraz 8) aktywność obywatelską. Rozdział szósty zawiera główne wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych badań oraz propozycje nowych rozwiązań w zakresie usług społecznych.

1. Metodologia i przebieg badania

1.1. Cel badania i problemy badawcze

Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o rekomendacje zawarte w broszurze *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, wydanej przez Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach pakietu edukacyjnego *Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych?*. W świetle tego opracowania diagnoza powinna spełniać następujące warunki:

- 1) wieloaspektowość,
- 2) kompleksowość,
- 3) zróżnicowanie metod badawczych,
- 4) partycypacja,
- 5) praktyczność.

W niniejszym opracowaniu zostały spełnione powyższe warunki, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki gminy, a także warunków epidemiologicznych i związanych z nimi obostrzeń w czasie przeprowadzania diagnozy.

Cel badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, stanowiła diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Piecki, w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju gminy w zakresie usług społecznych.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- 1) Jaki jest obecny stan świadczonych usług w Gminie?
- 2) Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców?
- 3) Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych?
- 4) Jakie rozwiązania należy wprowadzić w zakresie usług społecznych?

Sformułowane wyżej pytania odnoszą się zarówno do potrzeb, jak i potencjałów lokalnej społeczności w zakresie usług społecznych, co wynika z wymogów ustawowych wobec programu rozwoju usług społecznych oraz wdrażania i funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

1.2. Przebieg badania

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą kilku, wzajemnie uzupełniających się, metod badawczych, tj. analizy danych zastanych, analizy dokumentów, badania ankietowego oraz warsztatu diagnostycznego z lokalnymi interesariuszami.

Analiza danych zastanych (desk research) – obejmowała analizę, weryfikację oraz kompilację danych i informacji pochodzących z ogólnodostępnych raportów i baz, a także

sprawozdań gminnych instytucji. Została przeprowadzona w oparciu o dane za lata 2020-2024, jeśli dane były już dostępne w momencie przygotowywania raportu. Z założenia, wykorzystywane były najbardziej aktualne dane roczne. Do głównych źródeł danych należały:

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- Rejestr Mieszkańców,
- Raporty o stanie Gminy Piecki za lata 2020-2024,
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej,
- Sprawozdania MRPiPS-03,
- Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pieckach.

W ramach **analizy dokumentów** przeanalizowano zapisy dwóch kluczowych dokumentów strategicznych na poziomie, tj. *Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028* oraz *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Piecki na lata 2023-2027*, odnosząc się w szczególności do ich celów.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza do samodzielnego wypełnienia oraz ankiety on-line. Przygotowano cztery odrębne kwestionariusze skierowane do osób dorosłych, młodzieży szkolnej, sołtysów oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy oraz potencjalnie zainteresowanych współpracą w zakresie realizacji usług społecznych.

Kwestionariusz dla dorosłych mieszkańców składał się z 13 pytań (w tym 2 o charakterze metryczkowym), kwestionariusz dla młodzieży – z 9 pytań (w tym 1 metryczkowego), kwestionariusz dla sołtysów – z 5 pytań (w tym 1 metryczkowego), natomiast kwestionariusz dla przedstawicieli NGO – z 8 pytań (w tym 1 metryczkowego). Badanie ankietowe zostało przeprowadzone techniką PAPI (*Paper and Pencil Interview*) i CAWI (*Computer Assisted Web Interviewing*) z uwagi na zróżnicowanie odbiorców i doświadczenia gminy w tym zakresie. Pozwoliło to dotrzeć do większej grupy respondentów. Ankietę wypełniło 254 dorosłych respondentów oraz 145 respondentów w wieku młodzieżowym. Od sołtysów otrzymano 6 wypełnionych ankiet, natomiast od organizacji pozarządowych – 3 ankiety. Łącznie w badaniach ankietowych wzięło udział 408 respondentów.

Warsztat diagnostyczny odbył się 12 marca 2025 roku w godzinach 10:00-13:00 w Urzędzie Gminy Piecki. W warsztacie wzięło udział około 15 przedstawicieli różnych podmiotów realizujących usługi społeczne na terenie gminy. Celem spotkania było jakościowe pogłębienie diagnozy wnioskami ekspertów zajmujących się różnymi obszarami funkcjonowania gminy.

1.3. Charakterystyka respondentów

Badanie ankietowe osób dorosłych zostało przeprowadzone na próbie 254 mieszkańców gminy Piecki, wśród których występowało 80,2% kobiet oraz 19,8% mężczyzn. Przewaga kobiet w badaniu może wiązać się z ich większą skłonnością i chęcią do wypełnienia ankiety

niż w przypadku mężczyzn. Kobiety są ponadto postrzegane jako bardziej otwarte i chętne do dzielenia się osobistymi doświadczeniami i przemyśleniami niż mężczyźni.

Pod względem wieku grupa respondentów była dość zróżnicowana. Największy odsetek odnotowany został dla grupy od 30 do 44 lat (44,8%), a w dalszej kolejności dla osób w wieku 45-59 lat (31,0%). Najmniejszy odsetek stanowiły osoby od 60 lat wzwyż oraz do 29 lat (po 12,1%).

Tabela 1. Zestawienie wybranych cech socjodemograficznych dorosłych respondentów badania ankietowego

Wyszczególnienie	Liczba	Udział procentowy
Płeć (n=247)		
Kobieta	198	80,2%
Mężczyzna	49	19,8%
Wiek (n=248)		
do 29 lat	30	12,1%
30-44 lata	111	44,8%
45-59 lat	77	31,0%
60 lat i więcej	30	12,1%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Badanie ankietowe młodzieży przeprowadzono na próbie 145 uczniów szkół gminnych, wśród których występowało 45,5% dziewcząt oraz 54,5% chłopców. W **badaniu ankietowym sołtysów** wzięło udział 6 osób, reprezentujących 6 sołectw z terenu gminy. Natomiast **badaniu ankietowym organizacji pozarządowych** uczestniczyły 3 organizacje pozarządowe.

- 254 dorosłych mieszkańców
 - 145 uczniów
 - 6 sołtysów
- 3 przedstawicieli NGO

2. Założenia głównych dokumentów strategicznych

Kluczowym dokumentem strategicznym na poziomie województwa jest *Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028*. Dokument ten przyjęto Uchwałą Zarządu Województwa Nr 59/1011/25/VII z dnia 22 grudnia 2025 r. Cele *Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028* sformułowano następująco:

- określenie kierunków rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym,
- powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych (rządowych, samorządowych) z regionalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji,
- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty/jednostki organizacyjne samorządu województwa przy uwzględnieniu potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

Sformułowano również cele horyzontalne w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, wspólne dla wszystkich obszarów interwencji. Są to:

- 1) Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
- 2) Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i partnerstw na rzecz DI i usług społecznych.
- 3) Doskonalenie zawodowe, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr jednostek pomocy społecznej i wspierania rodziny, pieczy zastępczej, PES w obszarze usług i DI.
- 4) Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę zgodnie z DI.
- 5) Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 6) Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu.
- 7) Profesjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej.
- 8) Wzmocnienie świadomości nt. dostępności usług społecznych

Obszary interwencji ujęte w *Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028* wskazano poniżej:

1. Obszar I – Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością,
2. Obszar II – Seniorzy, ich bliscy i rodziny
3. Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny,
4. Obszar IV – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny,
5. Obszar V – Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością,
6. Obszar VI – Migranci, obywatele państw trzecich.

Głównym dokumentem gminy w obszarze polityki społecznej na terenie gminy Piecki jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Piecki na lata 2023-2027. Dokument ten wpisuje się w strategię rozwoju, odpowiadając jednocześnie na aktualne potrzeby społeczne i uszczegóławiając kwestie związane z rozwiązywaniem problemów społecznych i rozwojem usług społecznych. Wizja Strategii została sformułowana następująco:

Gmina Piecki to jednostka zapewniająca wszystkim mieszkańcom możliwość wzmocnienia swojego potencjału, rozwoju społeczno-zawodowego oraz dostępu do szeregu usług społecznych umożliwiających rozwiązanie kryzysowych sytuacji życiowych. Lokalny samorząd skutecznie wykorzystuje swoje zasoby, a także możliwości płynące ze współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej.

Cele strategiczne przedstawiono poniżej wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi:

1. Objęcie rodzin i opiekunów oddziaływaniami umożliwiającymi prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych

- Wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin
- Prawidłowy rozwój psychofizyczny i społeczny dzieci oraz wzmocnienie integracji rodzin z terenu Gminy

2. Reintegracja społeczno-zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia i dotkniętych problemem wykluczenia społecznego

- Wzmocnienie i przywracanie kompetencji zawodowych osób bezrobotnych oraz rozwój miejsc pracy na terenie Gminy, w tym dla osób o szczególnych potrzebach
- Poprawa warunków socjalnych osób dotkniętych ubóstwem oraz organizowanie działań umożliwiających ich integrację społeczną

3. Aktywizacja i włączenie społeczne osób w szczególnej sytuacji, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych zaburzeniami psychicznymi

- Wspieranie funkcjonowania społeczno-zawodowego osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz zwiększanie oferty wsparcia dla mieszkańców wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- Zapewnienie osobom starszym, z niepełnosprawnościami oraz o ograniczonej percepcji aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz dostosowanie przestrzeni rekreacyjno-rozrywkowych do ich potrzeb
- Poprawa funkcjonowania społecznego osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie emocjonalnym, poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia i usług oraz zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zdrowia psychicznego

4. Redukcja szkód społecznych i zdrowotnych wynikających z problemowego spożywania alkoholu, zażywania innych substancji psychoaktywnych oraz niekontrolowanego podejmowania się określonych czynności

- Zwiększenie skuteczności i jakości pomocy świadczonej w ramach lokalnego systemu wsparcia dla osób dotkniętych uzależnieniem
- Wspieranie postaw abstynenckich, promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia, a także rozwijanie systemu pomocowego, którego działania poprawią sytuację dotkniętych uzależnieniem

5. Zapewnienie wysokiej skuteczności działań korekcyjnych i wspierających w stosunku do osób uwikłanych w problem przemocy w rodzinie

- Świadczenie kompleksowej i specjalistycznej pomocy w ramach lokalnego systemu wsparcia dla rodzin i osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie
- Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz wzrost skuteczności systemu oddziaływań profilaktycznych.

Cele i kierunki działań zaplanowane w dokumentach strategicznych odpowiadają nadrzędemu dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców. W odniesieniu do poszczególnych grup społecznych przekłada się to na realizację usług wsparcia, które podnoszą komfort życia, zwiększają dostęp do przestrzeni publicznej oraz sprzyjają rozwojowi różnorodnych form aktywności.

3. Wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych w gminie Piecki

W uzasadnieniu do projektu ustawy o CUS zawarta jest informacja, że „centra usług społecznych będą tworzone w celu zaspokajania przez gminę potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług. Będą one nową jednostką organizacyjną gminy i zarazem nową instytucją lokalnej polityki społecznej, służącą rozwojowi i integracji usług społecznych, organizowanych i świadczonych na poziomie lokalnym. Dzięki działalności centrów, usługi społeczne staną się szerzej dostępne dla mieszkańców, a samorządy gminne będą w stanie trafniej i w sposób bardziej kompleksowy odpowiadać na rosnące i zmieniające się potrzeby osób, rodzin i społeczności lokalnych”¹.

W świetle regulacji dotyczących Centrów Usług Społecznych kluczową kategorią lokalnej polityki społecznej stają się potrzeby społeczne, które stanowią podstawę planowania i realizacji programów usług społecznych na poziomie gminy.

W istocie nie mamy do czynienia z podejściem nowym, gdyż już w pierwotnym brzmieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej termin „potrzeby” występował wielokrotnie, w tym m.in. w art. 15 pkt 5 i 6, które wskazywały, że pomoc społeczna polega w szczególności na realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, a także na rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Fundamentalne znaczenie potrzeb społecznych było również ujmowane w definiowaniu „polityki społecznej”. Według jednej z takich definicji, zakres polityki społecznej dotyczy „potrzeb związanych ze sferą bytu, sferą pozamaterialną i sferą psychospołeczną. Celem zaś tej dyscypliny jest kreowanie postępu społecznego, mierzonego poprawą poziomu i jakości życia ludności”². Podobne stanowisko w tej kwestii zajmuje na przykład Ryszard Szarfenberg, który podkreśla znaczenie pojęcia „potrzeb” dla rozumienia celów polityki społecznej, w ramach której dobra publiczne oraz dobrobyt obywateli odgrywają kluczową rolę³.

Internetowa Encyklopedia PWN definiuje „potrzebę” w dwóch znaczeniach:

- 1) „przedmiotowym — jako zewnętrzna wobec organizmu rzecz lub jej cecha, której wystąpienie lub brak wpływa na poprawę dobrostanu i funkcjonowania organizmu”,
- 2) „podmiotowym — jako wewnętrzny stan organizmu, który odczuwa pewien brak lub nadmiar, powstały w wyniku zakłócenia optimum życiowego”⁴.

¹ Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Druk Sejmowy nr 3040 z 16 listopada 2018 r.

² *Polityka społeczna. Rozważania o teorii i praktyce*, P. Grzywina, J. Lustig, M. Mitreğa, N. Stępień-Lampa, B. Zasepa, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2017, s. 12.

³ R. Szarfenberg, Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej, http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/dzk_ps.pdf

⁴ <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/potrzeba.html>

Encyklopedia PWN podaje też definicję terminu „potrzeby” w kontekście ekonomicznym, zwracając uwagę na „*stan albo poczucie niedoboru lub braku jakichś wartości czy dóbr koniecznych do utrzymania co najmniej podstawowego standardu biologicznego, psychicznego, materialnego funkcjonowania człowieka, także w społeczeństwie*”⁵.

Potrzeby człowieka mogą być w różny sposób klasyfikowane. Najbardziej znany podział przedstawił amerykański psycholog Abraham Maslow, który korzystając ze schematu piramidy uszeregował potrzeby człowieka według określonych kryteriów. Według Maslowa istnieje pięć rodzajów potrzeb (fizjologiczne, bezpieczeństwa, przynależności i miłości, uznania oraz samorealizacji), spośród których każda ma swoją hierarchię. Realizacja potrzeby z każdego kolejnego poziomu hierarchii (piętra piramidy) jest możliwa dopiero po zaspokojeniu potrzeb z poziomu niższego⁶.

Szeroką gamę potrzeb zaprezentował również psycholog Tomasz Kocowski, wyróżniając ponad 40 potrzeb uporządkowanych w pięciu grupach:

- a) potrzeby egzystencji (np. pokarmowe, odzieżowe, mieszkaniowe, zdrowotne, rekreacyjne);
- b) potrzeby prokreacji i rozwoju (np. dydaktyczne, rodzinne, samorealizacji),
- c) potrzeby funkcjonalne (np. informacyjne, sprawnościowe, lokomocyjne),
- d) potrzeby społeczne (np. przynależności, więzi emocjonalnej, akceptacji),
- e) potrzeby psychiczne.

Co ciekawe, do ostatniej z wymienionych grup T. Kocowski zaliczył subiektywne potrzeby w czterech pierwszych obszarach, ponieważ u różnych ludzi szczęście osobiste i zadowolenie z życia będą zależeć w różnym stopniu od realizacji poszczególnych potrzeb⁷. Warto w tym kontekście wspomnieć, że z perspektywy socjologicznej, odróżnia się potrzeby normatywne (identyfikowane przez ekspertów) od potrzeb odczuwanych (to, czego ludzie naprawdę chcą) oraz potrzeb wyrażanych (żądania, w związku z którymi podejmowane jest jakieś działanie). Wymienia się ponadto potrzeby porównawcze, które są formułowane przez porównywanie populacji na podstawie pewnych wskaźników - na przykład osób, które korzystają z usług medycznych, edukacyjnych czy zawodowych.

Z kolei przywołany wcześniej R. Szarfenberg definiuje potrzeby społeczne jako „*coś co niezbędne, aby odbiorcy lepiej funkcjonowali, więcej osiągnęli w życiu*”, a także „*niezbędne, aby ludzie żyli dłużej oraz aby żyli życiem jak najwyższej jakości*”⁸. Z tego względu, R. Szarfenberg dzieli potrzeby na te, które dotyczą długości życia i te, które dotyczą jakości życia. Działania podejmowane przez służby społeczne mogą być ukierunkowane na

⁵ Tamże.

⁶ https://mfiles.pl/pl/index.php/Piramida_Maslowa

⁷ T. Kocowski, *Potrzeby człowieka: koncepcja systemowa*, Wyd. 2, Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1982.

⁸ R. Szarfenberg, *Ewaluacja w polityce społecznej. Kryteria ewaluacji – użyteczność, trwałość, trafność*, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/ewalps>

podnoszenie wyłącznie jakości życia albo wyłącznie długości życia mieszkańców, jednak najczęściej będą dotyczyły obu tych sfer jednocześnie. R. Szarfenberg nakłada na to model uwarunkowań osiągnięć życiowych, aby zwrócić uwagę, że potrzeby mogą być traktowane również jako niezbędne zasoby i możliwości. Należy zatem wnioskować, że strategie i programy realizowane przez służby społeczne powinny dążyć do zwiększania zasobów osobistych i otoczenia, minimalizowania barier w dostępie do dóbr społecznych (likwidacja stereotypów, różnych przejawów przemocy i dyskryminacji), a także do zmniejszania nierówności osiągnięć życiowych.

W tym kontekście, organizacja i działanie służb społecznych (interwencja publiczna w zakresie zaspokojenia potrzeb społecznych) powinna uwzględniać cele, plany, zasoby oraz skutki realizacji tych planów w odniesieniu do konkretnych osób, rodzin, grup społecznych będących odbiorcą lub adresatem działań. Szczęólnego znaczenia nabiera stosunek skutków (efektów) działań do potrzeb stwierdzonych po uprzednim zbadaniu luki pomiędzy tym, co jest a tym co być powinno⁹.

W zależności od zdiagnozowanej sytuacji danej osoby, rodziny czy szerszej zbiorowości, interwencja publiczna służb społecznych będzie dotyczyła różnych aspektów funkcjonowania związanych z:

- dostępnością tego, co jest potrzebne,
- użytkowaniem i konsumowaniem tego, co jest potrzebne,
- osiaganiem stanu zaspokojenia potrzeby przez to, co potrzebne,
- wpływem procesu zaspokajania potrzeb w przeszłości na ten proces w przyszłości,
- wpływem stanu zaspokojenia potrzeby na długość i jakość życia.

Problemem może być nie tylko niewłaściwe uświadomienie potrzeb przez klienta, np. gdy chce coś innego, niż to czego faktycznie potrzebuje, aby poprawić swoją sytuację życiową. Wyzwanie może stanowić również niska dostępność dóbr i usług, np. gdy zaspokajanie danej potrzeby jest niemożliwe bądź utrudnione ze względu na bariery finansowe, komunikacyjne, funkcjonalne czy społeczne. Problemem może być ponadto niedostateczna wiedza lub deficyt umiejętności wykorzystania dostępnych zasobów, co często ma miejsce w przypadku osób i rodzin, które nie zostały wyposażone w odpowiedni kapitał życiowy umożliwiający efektywne funkcjonowanie w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim i zawodowym. Wyzwaniem może okazać się również zapewnienie jakości świadczonych usług w stopniu satysfakcjonującym beneficjentów.

Trzeba zarazem brać pod uwagę, że organizacja procesu wspierania mieszkańców gminy w zaspokajaniu potrzeb społecznych, może wiązać się z ograniczeniami finansowymi (wielość potrzeb a ograniczone dochody budżetu samorządu lokalnego), kadrowymi (zbyt mała liczba

⁹ R. Szarfenberg, *Kryteria ewaluacji pomocy społecznej*, w: *Wymiary skuteczności w pomocy społecznej*, red. A. Hryniewicka, Warszawa 2011, s. 9-58.

specjalistów, osób chętnych do pracy zwłaszcza z tzw. klientem trudnym) i społecznymi (np. powielane stereotypy i uprzedzenia, niechęć do korzystania ze wsparcia niematerialnego oferowanego przez instytucje), jak również koniecznością sprostania rosnącym wymaganiom w zakresie ochrony środowiska, minimalizowania zużycia materiałów i energii oraz neutralności klimatycznej.

W tym kontekście, w działaniach służb społecznych istotnego znaczenia nabiera holistyczne podejście do człowieka (klienta, podopiecznego, uczestnika), uwzględniające szerszy kontekst sprawy czy problemu, z którym osoba zgłasza się po pomoc. Pracownik zajmujący się profesjonalnym wsparciem jest zorientowany na potrzeby danej osoby, rodziny czy środowiska jako podmiotu praw i obowiązków, w celu skutecznego przezwyciężenia doświadczanych problemów czy sytuacji kryzysowych przy aktywnej współpracy beneficjentów. Podejmując działania z poszanowaniem godności danej osoby, pracownik powinien uwzględniać w szczególności jej stan zdrowia i sprawność organizmu, posiadane wykształcenie i kompetencje osobiste, zasoby, sytuację rodzinną oraz relacje z otoczeniem. Natomiast planując zakres i formy wsparcia, należy brać pod uwagę użyteczność i adekwatność proponowanych usług w stosunku do potrzeb, tak aby minimalizować ryzyko marnotrawienia zasobów w procesie pomocowym.

Co równie ważne, system polityki społecznej w gminie powinien być zorientowany na tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkańców na poziomie społeczności lokalnej. Powinno się to odbywać oparciu o miejsca świadczenia usług społecznych, tworzone i działające zgodnie z zasadami „deinstytucjonalizacji”¹⁰. Oznacza to przede wszystkim odchodzenie od placówek opieki stacjonarnej, w których pensjonariusze są odizolowani od ogółu społeczności lub zmuszeni do wspólnego zamieszkiwania. W takich placówkach mieszkańcy często nie mają wystarczającej kontroli nad swoim życiem ani nad decyzjami, które ich dotyczą. Ponadto, wymagania organizacyjne mają tam zazwyczaj pierwszeństwo przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest profilaktyka, mająca zapobiegać umieszczeniu osób starszych, chorujących w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci – rozdzieleniu z rodziną naturalną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

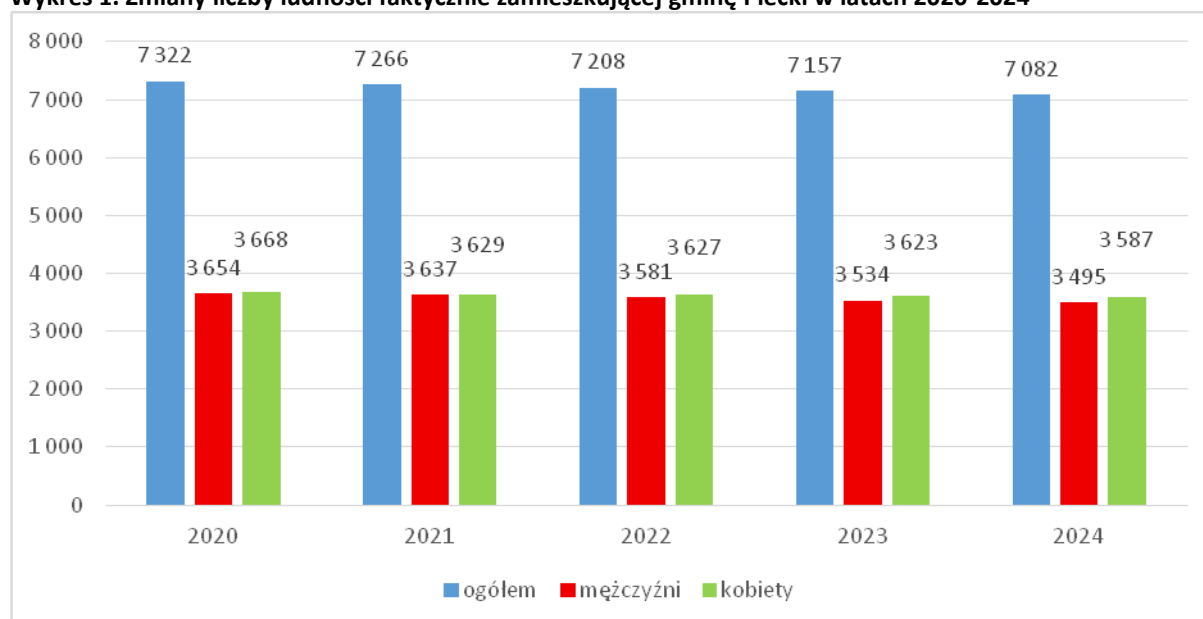
¹⁰ *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, listopad 2012.

z drogą wojewódzką nr 610). Jako atut można oceniać również bliskie sąsiedztwo miasta powiatowego – Mrągowa (ok. 15 km) oraz stosunkowo niewielką odległość od Olsztyna (ok. 70 km).

Sytuację demograficzną gminy Piecki charakteryzuje systematyczny spadek liczby ludności w latach 2020–2024. Na przestrzeni pięciu lat liczba mieszkańców ogółem zmniejszyła się z 7 322 w 2020 roku do 7 082 w roku 2024, co oznacza spadek o 240 osób, tj. o 3,3%. Tendencja ta dotyczy zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Liczba mężczyzn zmniejszyła się z 3 654 w 2020 roku do 3 495 w roku 2024, co stanowi spadek o 159 osób (ok. 4,4%). Liczba kobiet również uległa obniżeniu – z 3 668 w 2020 roku do 3 587 w 2024 roku, tj. o 81 osób (ok. 2,2%).

Choć spadek liczby ludności jest stopniowy, zostało odnotowane jego utrzymywanie się z roku na rok. Spadek w 2024 roku względem roku poprzedniego wyniósł 75 osób, czyli ok. 1%. Tendencja ta może być związana z ujemnym saldem migracji, ujemnym przyrostem naturalnym oraz procesem starzenia się społeczeństwa.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności faktycznie zamieszkującej gminę Piecki w latach 2020-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

W Gminie Piecki, podobnie jak w całym kraju oraz innych krajach rozwiniętych, coraz bardziej dostrzegalne staje się zjawisko „starzenia się społeczeństwa”, polegające na wzroście liczby osób w starszym wieku i ich udziale w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym spadku liczby oraz udziale dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności. W latach 2020-2024 wyraźnie spadał udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, czyli dzieci i młodzieży do 18. roku życia. Liczba tej grupy zmniejszyła się z 1 393 osób w 2020 roku do 1 187 w 2024 roku, co oznacza spadek o 206 osób, tj. o około 14,8%.

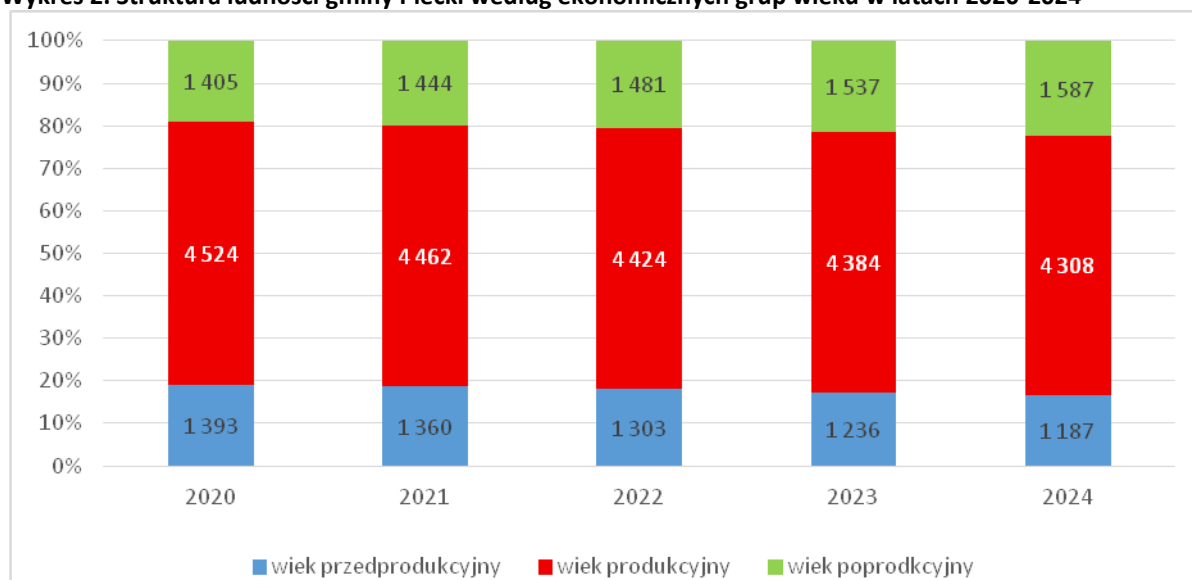
Równocześnie został odnotowany spadek liczby osób w wieku produkcyjnym – z 4 524 w 2020 roku do 4 308 w 2024 roku (spadek o 216 osób, tj. o ok. 4,8%). Tendencja ta może

wskazywać na odpływ osób aktywnych zawodowo lub przechodzenie ich do grupy wieku poprodukcyjnego.

Zauważalny był również wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym – z 1 405 osób w 2020 roku do 1 587 w 2024 roku, co oznacza wzrost o 182 osoby (czyli o 13%). W 2024 roku osoby starsze stanowią już niemal 22,4% mieszkańców gminy, podczas gdy w 2020 roku odsetek ten wynosił 19,2%.

Utrzymanie się tych tendencji prowadzić będzie do dalszego starzenia się społeczności lokalnej. O ile w analizowanym okresie proces ten przebiega stosunkowo łagodnie, w dłuższej perspektywie może skutkować m.in. zmniejszeniem zasobów siły roboczej, większym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze i zdrowotne oraz wzrostem obciążenia systemu zabezpieczenia społecznego.

Wykres 2. Struktura ludności gminy Piecki według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Starzenie się społeczeństwa będzie wiązało się z poszerzeniem kręgu osób wymagających opieki i wsparcia z powodu choroby czy niesamodzielności spowodowanej podeszłym wiekiem. W konsekwencji należy spodziewać się rosnącego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, wytchnieniowe i inne wsparcie organizowane przez samorządy gminne, administrację państwową lub podmioty prywatne. Jednocześnie osoby starsze będą zgłaszały zapotrzebowanie na nowe usługi oraz produkty. Tym samym następować będzie rozwój tzw. „srebrnej gospodarki”, skoncentrowanej na dostarczaniu produktów i usług dostosowanych do potrzeb osób starszych.

Należy nadmienić, że procesy depopulacyjne i starzenia się społeczeństwa odpowiadają tendencjom krajowym, europejskim, a nawet światowym, w tym m.in. rosnącej mobilności oraz coraz wyższej jakości życia. Niemniej jednak, na poziomie gminy czynniki te mogą silnie oddziaływać na różne aspekty jej funkcjonowania, w tym m.in. na stan gospodarki, możliwości zaspokajania potrzeb mieszkańców, środowisko naturalne oraz wysokość

i strukturę budżetu. Wśród szczególnie dotkliwych procesów należy wskazać emigrację osób młodych, w wieku produkcyjnym i o wysokich dochodach, co w dłuższej perspektywie może powodować nie tylko pogłębianie się procesu starzenia się mieszkańców gminy, ale również wpłynąć na kondycję finansową jednostki samorządu. Z jednej strony należy spodziewać się spadku dochodów budżetowych gminy, z drugiej – wzrostu potrzeb, zwłaszcza w obszarze pomocy społecznej.

W 2024 roku świadczenia z pomocy społecznej w gminie Piecki otrzymywały 478 osoby z 288 rodzin, w których żyło 674 osoby. Najczęstszymi powodami udzielania świadczeń były:

- długotrwała lub ciężka choroba – 310 rodzin (593 osób w rodzinach);
- niepełnosprawność – 185 rodzin (347 osób);
- bezrobocie – 137 rodzin (346 osób);
- ubóstwo – 125 rodzin (270 osób);
- alkoholizm – 55 rodzin (85 osób);
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 34 rodziny (157 osób), w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 31 rodzin (113 osób);

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały rzadziej lub wcale. W 2024 roku 16 rodzin (16 osób) wsparto z powodu bezdomności, 13 rodzin (38 osób) z powodu przemocy domowej, 6 rodzin (10 osób) z powodu narkomanii, 6 rodzin (8 osób) z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz 1 rodzina (1 osoba) z powodu zdarzenia losowego.

Zidentyfikowane problemy społeczne występujące wśród mieszkańców gminy mogą stanowić jedynie przejaw głębiej zakorzenionych trudności, takich jak uzależnienia, przemoc w rodzinie czy inne dysfunkcje, które z różnych przyczyn pozostają nieujawnione. Warto podkreślić, że wśród głównych przesłanek korzystania ze wsparcia pomocy społecznej dominują te związane ze stanem zdrowia oraz brakiem zatrudnienia i stabilnych dochodów. Okoliczności te wskazują na konieczność rozwoju zintegrowanych usług zdrowotnych, opiekuńczych i społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami oraz trwale wykluczonych z rynku pracy.

5. Diagnoza potencjału i potrzeb wspólnoty samorządowej

W świetle art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, usługi społeczne obejmują działania podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Są to usługi z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Zgodnie z przywołaną ustawą (art. 3 ust. 1 i 2), Centrum Usług Społecznych (CUS) może realizować usługi społeczne będące zadaniami własnymi gminy oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie. Może również realizować usługi będące zadaniami własnymi powiatu oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi powiatowi, pod warunkiem uprzedniego zawarcia porozumienia pomiędzy gminą, która utworzyła CUS, a właściwym powiatem. Zakres możliwych do realizacji usług społecznych jest stosunkowo szeroki, jednak powinien być dostosowany do potrzeb i potencjału społeczności lokalnej, zgodnie z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy.

Potencjał społeczności lokalnej w obszarze usług społecznych tworzą różne podmioty, niezależnie od sektora, który reprezentują. Łączy je to, że prowadzą lub mogą prowadzić działalność na terenie gminy w zakresie usług społecznych. Należą do nich w szczególności:

- 1) jednostki organizacyjne gminy;
- 2) organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, tj.:

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;

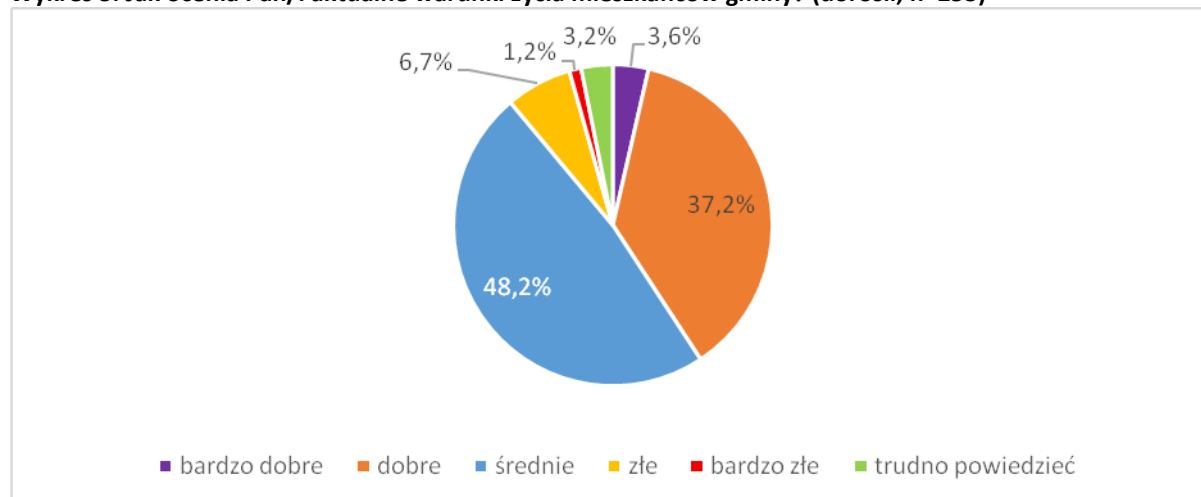
3) osoby fizyczne i prawne, wykonujące usługi społeczne.

W niniejszym rozdziale przeanalizowano stan usług świadczonych w gminie Piecki, z uwzględnieniem wskazanych w ustawie i przywołanych wyżej obszarów realizacji tych usług. Potencjał społeczności lokalnej został przedstawiony w podziale na obszary usług społecznych, aczkolwiek mogą w nich występować te same instytucje bądź organizacje, ze względu na szeroki zakres ich kompetencji oraz obszaru działania.

5.1. Wprowadzenie

W opinii respondentów jakość życia w gminie Piecki kształtuje się na poziomie średnim – takiej odpowiedzi udzieliło 48,2% dorosłych mieszkańców. Poziomą dobrą wskazało 37,2% badanych, natomiast bardzo dobrą jakość życia zadeklarowało 3,6% respondentów. Z kolei 6,7% oceniło warunki życia jako złe, a 1,2% – jako bardzo złe. Brak opinii na ten temat wyraziło 3,2% ankietowanych.

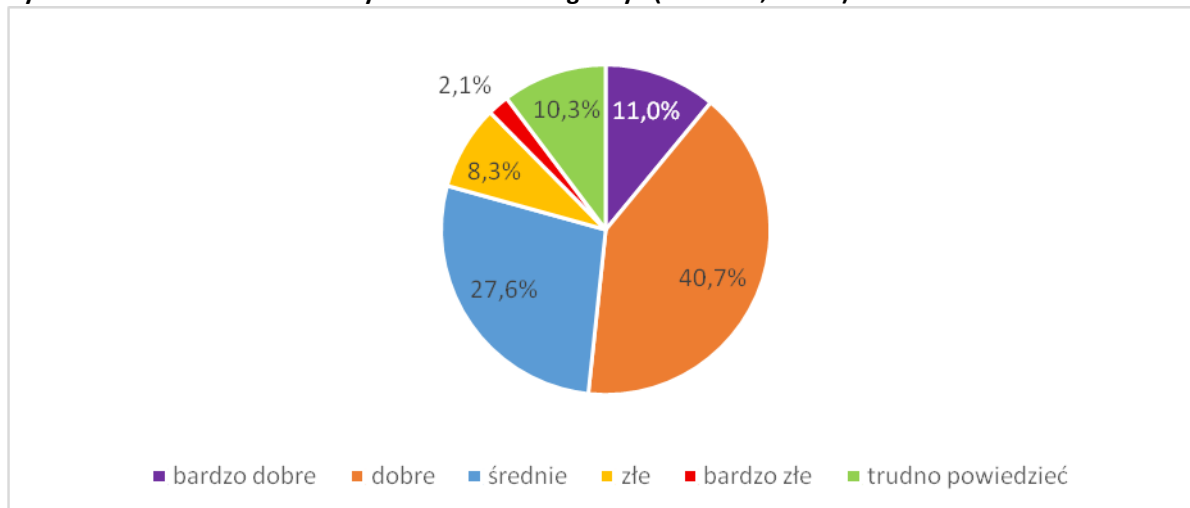
Wykres 3. Jak ocenia Pan/i aktualne warunki życia mieszkańców gminy? (dorośli; n=253)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Młodzież ocenia jakość życia w gminie w sposób zbliżony do dorosłych mieszkańców. Poziom dobry wskazało 40,7% badanych uczniów, natomiast 27,6% oceniło jakość życia jako średnią. Bardzo dobrą jakość życia zadeklarowało 11,0% respondentów w tej grupie. Oceny negatywne (złe i bardzo złe) wyraziło łącznie 10,4% uczniów, natomiast 10,3% nie miało zdania na ten temat.

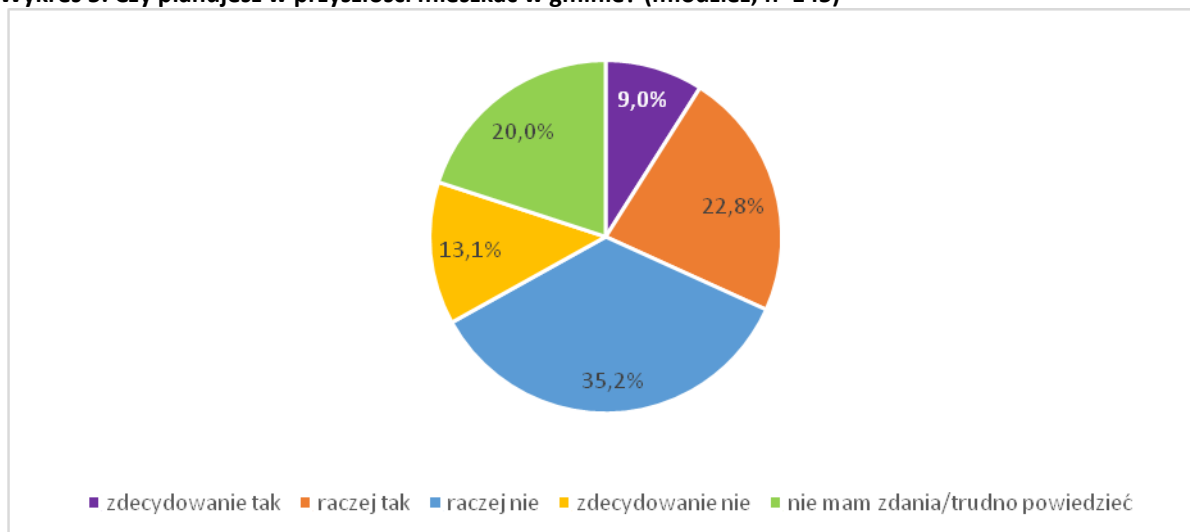
Wykres 4. Jak oceniasz warunki życia mieszkańców gminy? (młodzież; n=145)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Młodzież została również zapytana o to, czy planuje mieszkać w przyszłości w gminie. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że 35,2% badanych raczej nie planuje pozostać w gminie, natomiast 13,1% zdecydowanie deklaruje taki zamiar. Ogółem odpowiedzi twierdzącej udzieliło 31,8% respondentów, w tym 9,0% wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Brak jednoznacznej opinii w tej kwestii wyraziło 20,0% uczniów.

Wykres 5. Czy planujesz w przyszłości mieszkać w gminie? (młodzież; n=145)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Wśród powodów, dla których młodzież nie chce i nie planuje mieszkać w przyszłości na terenie Gminy Piecki, respondenci najczęściej wskazywali, że nie widzą tu dla siebie

perspektyw (41,9%) ani możliwości edukacji na dalszych poziomach (41,9%). Również więcej niż 40% badanych wskazało, że nie ma tu dla nich miejsc pracy, a 37,6% uważa, że nie dzieje się tu nic ciekawego. Mniejsze odsetki badanych wskazywały, że będzie im łatwiej żyć gdzieś indziej (31,2%) oraz, że ich znajomi chcą stąd wyjechać (14,0%). Jedynie 3,2% nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 2. Powody niechęci do pozostania w gminie Piecki przez młodzież (n=93)

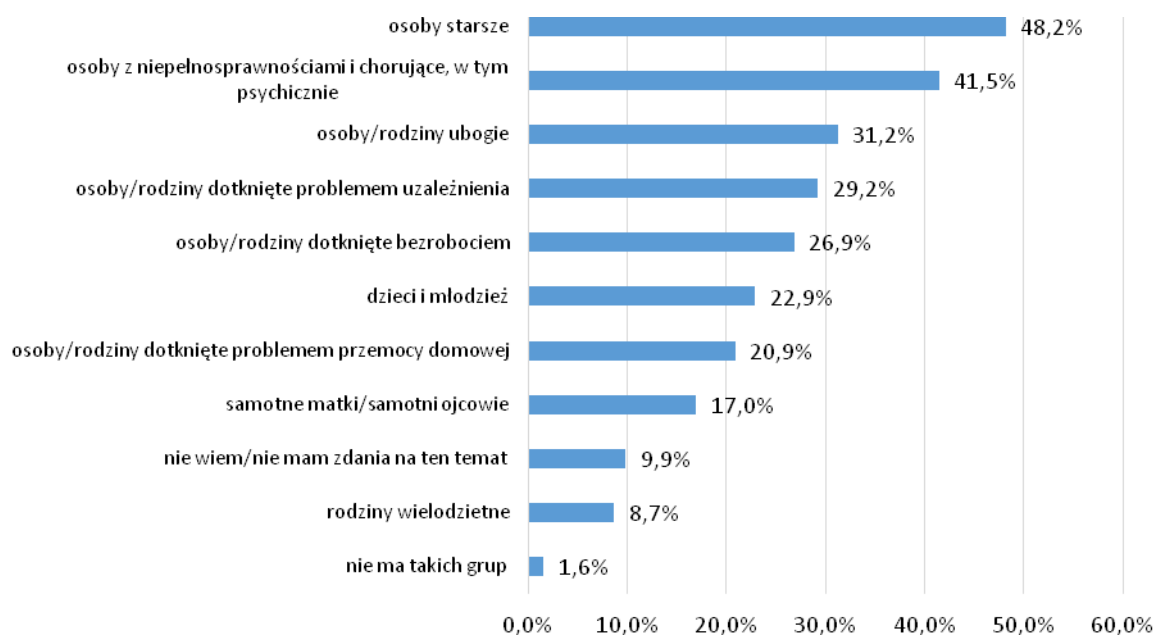
Wyszczególnienie	Liczba wskazań	%
nie widzę tu dla siebie perspektyw	39	41,9%
nie widzę tu dla mnie możliwości edukacji (szkoła średnia, studia)	39	41,9%
nie ma tu dla mnie miejsc pracy	38	40,9%
nie dzieje się tu nic ciekawego	35	37,6%
będzie mi łatwiej żyć gdzieś indziej	29	31,2%
moi znajomi chcą stąd wyjechać	13	14,0%
nie wiem/trudno powiedzieć	3	3,2%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Na pytanie dotyczące czynników, które mogłyby skłonić młodzież do pozostania w gminie Piecki, odpowiedziało 142 uczniów. Spośród nich 55,6% wskazało możliwość podjęcia dobrej pracy jako główny powód pozostania. Dla 42,3% ważna byłaby możliwość rozwijania pasji i zainteresowań, natomiast 21,8% zwróciło uwagę na potrzebę bogatej oferty zajęć i wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym oraz edukacyjnym. Znaczący odsetek – 34,5% – uznał, że do pozostania mogliby skłonić ich znajomi, którzy również zdecydowaliby się zostać w gminie.

W opinii dorosłych mieszkańców gminy najtrudniejszą sytuację życiową mają osoby starsze – wskazało na to 48,2% respondentów. Kolejne grupy, które według badanych borykają się z największymi trudnościami, to osoby z niepełnosprawnościami oraz chorujące, w tym także zmagające się z chorobami psychicznymi (41,5%). Na trzecim miejscu znalazły się osoby i rodziny dotknięte ubóstwem (31,2%), a następnie osoby z problemami uzależnień (29,2%), bezrobotni (26,9%) oraz dzieci i młodzież (22,9%). W dalszej kolejności wskazywano osoby i rodziny doświadczające przemocy domowej (20,9%), samotnych rodziców (17,0%) oraz rodziny wielodzietne (8,7%). Spośród badanych 1,6% wskazało, że nie ma takich grup.

Wykres 6. Jakim osobom i grupom społecznym najtrudniej żyje się w gminie? (dorośli; n=253)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Odpowiedzi sołtysów na pytanie o to, jakie osoby i grupy w sołectwie należy wesprzeć w pierwszej kolejności, w dużej mierze pokrywają się z wynikami przedstawionymi na powyższym wykresie. Najczęściej wskazywano osoby starsze, jednak pojawiły się także pojedyncze odpowiedzi dotyczące dzieci i młodzieży, a także osób i rodzin dotkniętych bezrobociem lub problemami uzależnień.

Dorośli respondenci zostali również poproszeni o wskazanie najczęstszych trudności, z jakimi – ich zdaniem – borykają się rodziny mieszkające na terenie gminy Piecki. Wśród najczęściej wymienianych problemów znalazły się: niskie dochody, w tym niewielkie wynagrodzenia, emerytury lub renty (51,0%), uzależnienia członków rodziny (47,8%), brak stałego zatrudnienia (40,3%) oraz choroby i problemy zdrowotne (37,9%). Ponadto 34,4% respondentów wskazało na trudności z pokrywaniem bieżących wydatków, a 32,4% zwróciło uwagę na problem zadłużenia rodzin. W dalszej kolejności wskazywano na niepełnosprawność członka rodziny (25,7%), konflikty rodzinne i małżeńskie (18,6%), złe warunki mieszkaniowe (17,8%), trudności wychowawcze i konflikty z dzieckiem (15,8%), przemoc domowa (12,3%) oraz konflikty z prawem członka rodziny (4,3%).

Tabela 3. Jakich problemów/trudności życiowych, w Pana/i opinii najczęściej doświadczają rodziny w gminie Piecki? (dorośli; n=253)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	%
niewielkie zarobki/niska emerytura bądź renta	129	51,0%
uzależnienie członka rodziny (np. alkohol, narkotyki, Internet)	121	47,8%
brak stałego zatrudnienia	102	40,3%
choroba, problemy zdrowotne	96	37,9%
brak pieniędzy na bieżące wydatki	87	34,4%

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	%
zadłużenie rodziny (kredyty, pożyczki)	82	32,4%
niepełnosprawność członka rodziny	65	25,7%
konflikty rodzinne/małżeńskie	47	18,6%
złe warunki mieszkaniowe	45	17,8%
trudności wychowawcze i konflikty z dzieckiem	40	15,8%
przemoc domowa	31	12,3%
konflikty z prawem członka rodziny	11	4,3%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	10	4,0%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

5.2. Polityka prorodzinna, wspieranie rodziny i piecza zastępcza

W ostatnich latach liczba ludności gminy Piecki systematycznie się zmniejsza, co wynika zarówno z ujemnego salda migracji, jak i z utrzymującego się ujemnego przyrostu naturalnego.

W latach 2021-2024 w gminie łącznie urodziło się 151 dzieci, natomiast zmarło 249 mieszkańców. Wzrosła w tym czasie liczba zawieranych małżeństw, których w 2020 roku odnotowano 11, a w 2022 roku już 30. Wskaźnik zawartych małżeństw na 1000 ludności, w perspektywie lat 2018-2020, spadł z 5,8 do poziomu 3,5. Tak niska liczba małżeństw zawartych w 2020 roku była związana głównie ze stanem epidemii i ograniczeniami w organizacji uroczystości rodzinnych.

Rodziny doświadczające trudności życiowych były obejmowane wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pieckach. W 2024 roku z pomocy społecznej skorzystało 468 rodzin, co oznacza spadek o 74 rodziny (13,7%) w porównaniu z rokiem 2020. Szczególnego wsparcia wymagały rodziny emerytów i rencistów, które w 2024 roku stanowiły 40,6% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (190 rodzin). Stosunkowo liczną grupę stanowiły także rodziny z dziećmi - 144 rodziny, co odpowiada 30,8% wszystkich korzystających ze wsparcia. Warto zauważyć, że spośród wszystkich typów rodzin jedynie liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą wzrosła - o 15,2% względem 2020 roku. W pozostałych grupach odnotowano spadek, z czego największy wśród rodzin niepełnych - aż o 24,5%.

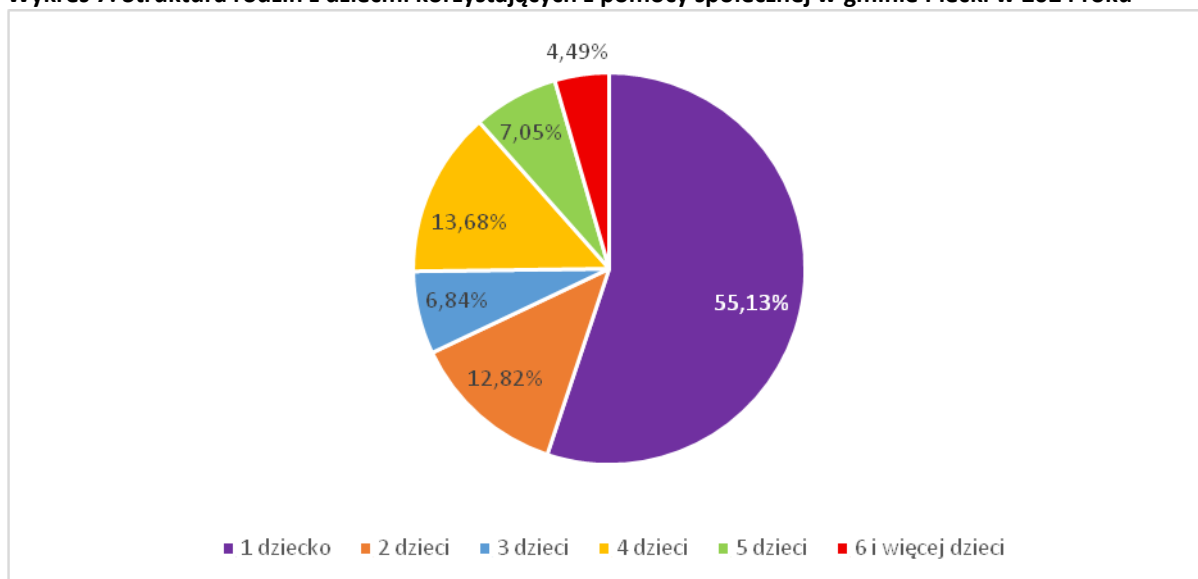
Tabela 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w gminie Piecki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
Rodziny z dziećmi	183	188	206	156	144
Rodziny niepełne	49	42	52	35	37
Rodziny emerytów i rencistów	165	171	238	181	190
Rodziny ogółem	542	554	644	491	468

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W strukturze rodzin z dziećmi przeważają rodziny z jednym dzieckiem – w 2024 roku ze wsparcia korzystało 258 takich rodzin (55,1%). Na drugim miejscu znalazły się rodziny z czwórką dzieci (64 rodziny; 13,7%) oraz dwójką dzieci (60 rodzin; 12,8%). Rodziny wychowujące trójkę dzieci stanowiły 6,8% ogółu, pięciorgiem – 7,0% – natomiast rodziny z sześciorgiem i większą liczbą dzieci – 4,5%. Przy tym 37 rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej (7,9%) stanowiły rodziny niepełne, w których w 2024 roku funkcjonowało łącznie 112 osób.

Wykres 7. Struktura rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w gminie Piecki w 2024 roku

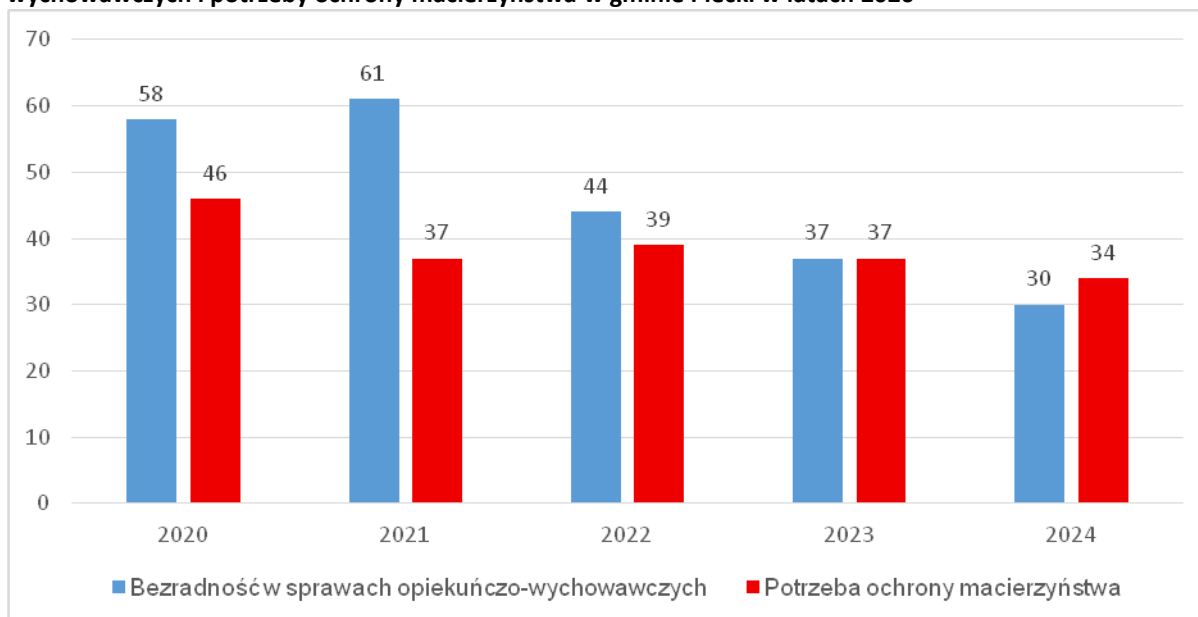

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Analiza powodów korzystania z pomocy społecznej w gminie Piecki wskazuje, że w latach 2020–2024 ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego korzystało średnio 46,0 rodzin rocznie. Z kolei ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa wsparciem obejmowano średnio 38,6 rodzin.

W obu przypadkach w analizowanym okresie odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z pomocy. Wsparcie udzielane z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych objęło w 2020 roku 58 rodzin, podczas gdy w 2024 roku 30 - co oznacza spadek o 48,3%. Natomiast liczba rodzin wspieranych ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa zmniejszyła się z 46 rodzin w 2020 roku do 34 w 2024 roku, co stanowi spadek o 26,1%.

Wykres 8. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeby ochrony macierzyństwa w gminie Piecki w latach 2020-

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej realizuje w gminie w szczególności Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach. Wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz innych obszarach funkcjonowania udzielane jest przez zatrudnionego w GOPS asystenta rodziny. Podejmując współpracę z rodziną, asystent – we współpracy z innymi specjalistami, m.in. pracownikiem socjalnym oraz psychologiem – dokonuje diagnozy problemów występujących w rodzinie, a następnie wspólnie z jej członkami ustala plan pracy, którego celem jest poprawa sytuacji życiowej rodziny. Plan ten jest dalej wspólnie monitorowany, oceniany, a w przypadku potrzeby również zmieniany. Asystent jako osoba wspierająca w czasie współpracy z rodziną uczy jej członków prawidłowych postaw rodzicielskich, podejmuje działania edukacyjno-wychowawcze, a także wzmacnia i motywuje.

Z dniem 1 stycznia 2017 roku, wraz z wejściem w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzono zakres działań asystenta rodziny poprzez nadanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin. Szczególnym obszarem wsparcia objęto kobiety w ciąży powikłanej, kobiety doświadczające niepowodzeń położniczych oraz rodziny dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”. W 2024 roku wsparciem asystenta rodziny objęto 10 rodzin doświadczających trudności, w których udzielono wsparcia 25 dzieciom (w tym wspierano 1 rodzinę i 2 dzieci w rodzinie zgodnie z Ustawą „Za życiem”).

W przypadkach, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania, pomimo otrzymanego wsparcia, dzieci umieszczane są w systemie pieczy zastępczej. W 2024

roku na terenie gminy Piecki funkcjonowało 8 rodzin zastępczych, w tym jedna pełniąca funkcję pogotowia opiekuńczego. W pieczy zastępczej przebywało łącznie 14 dzieci pochodzących z gminy Piecki. Wśród nich:

- 5 dzieci przebywało w spokrewnionych rodzinach zastępczych na terenie gminy,
- 1 dziecko znajdowało się w zawodowej rodzinie zastępczej na terenie gminy Mrągowo,
- 8 dzieci zostało umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej „Dom dla Dzieci” w Mrągowie.

Dodatkowo 6 dzieci z niepełnosprawnościami, które wcześniej przebywały w rodzinnej pieczy zastępczej, zostało umieszczonych w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych w Mrągowie. Należy przy tym również zaznaczyć, że 2024 roku asystent rodziny współpracował z koordynatorem pieczy zastępczej, ponieważ troje dzieci z rodziny objętej wsparciem asystenta przebywało w pieczy zastępczej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach realizuje również szereg innych zadań w obszarze wspierania rodziny. Wsparciu rodzin z dziećmi służy zadanie „Karta Dużej Rodziny” oraz takie programy i działania jak:

- Program Wspierania Rodziny w Gminie Piecki na lata 2024-2026;
- Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla gminy Piecki na lata 2024-2027;
- organizacja wycieczek dzieci i młodzieży na koloniach letnich organizowanych i finansowanych przez Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty.

Respondentów badania ankietowego zapytano o najważniejsze kierunki działań, które według nich powinny być realizowane w gminie w najbliższych latach w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi. W świetle uzyskanych odpowiedzi za najistotniejsze uznano zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży (51,0%), zapewnienie pomocy psychologicznej (47,0%), poradnictwa specjalistycznego (37,1%) oraz wsparcia terapeutycznego (33,5%). W dalszej kolejności wskazywano na organizację zajęć integracyjno-edukacyjnych dla rodzin (30,7%) oraz działania edukacyjne wzmacniające kompetencje rodzicielskie (27,5%). Mniej niż jedna czwarta badanych uznała za ważne zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3 (23,1%), prowadzenie placówek wsparcia dziennego (21,5%), profilaktykę zdrowotną dla dzieci i rodziców (20,7%), wsparcie asystenta rodziny (17,1%), organizację grup wsparcia i samopomocowych oraz rodzin wspierających (14,7%) oraz realizację kampanii społecznych (8,0%). Zdania na ten temat nie wyraziło 4,8% ankietowanych mieszkańców.

Tabela 5. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi? (dorośli; n=251)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	%
zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży	128	51,0%
zapewnienie pomocy psychologicznej	118	47,0%

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	%
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego	93	37,1%
zapewnienie wsparcia terapeutycznego	84	33,5%
zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin	77	30,7%
działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich	69	27,5%
zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3	58	23,1%
prowadzenie placówek wsparcia dziennego	54	21,5%
działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej dla rodziców i dzieci	52	20,7%
wsparcie asystenta rodziny	43	17,1%
grupy wsparcia, samopomocowe i rodziny wspierające	37	14,7%
realizacja kampanii społecznych	20	8,0%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	12	4,8%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Sołtysi, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, wśród działań, jakie należałoby podjąć w ich miejscowościach na rzecz poprawy jakości życia rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży wskazali następujące:

- organizację imprezy integracyjnej wraz z zawodami rodzinnymi;
- poradnictwo specjalistyczne, wsparcie psychologiczne, programy profilaktyczne;
- zajęcia integracyjne, wspólne zabawy, zorganizowane wyjazdy i wycieczki.

Potencjał lokalnej społeczności w zakresie realizacji usług społecznych w obszarze polityki prorodzinnej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej tworzy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach, w tym funkcjonujący w jego ramach Klub Integracji Społecznej. Organizowane są w jego ramach zajęcia świetlicowe dla dzieci i ich rodziców – „Klubik Profilaktyki Pozytywnej Dziecka i Rodzica”, a także prowadzona jest Grupa Wsparcia Aktywnych Rodziców. Wśród innych instytucji warto również wskazać Gminny Ośrodek Kultury „PEGAZ” w Pieckach, który organizuje wiele imprez i wydarzeń skierowanych do rodzin, dzieci i młodzieży, w tym takie wydarzenia jak Festyn Kwiatowy, Pieckowiada, Święto Chleba, Mleka i Miodu, Dzień Dziecka z Pegazem i inne.

Wszystkie trzy organizacje pozarządowe, które wzięły udział w badaniu ankietowym, tj. Koło Gospodyń Wiejskich „Makówka” Piecki, Ochotnicza Straż Pożarna oraz Caritas, wśród obszarów swojej działalności wskazały rodziny oraz dzieci i młodzież. Ich działania obejmują m.in. aktywizację lokalnych społeczności, edukację i wychowanie, kulturę fizyczną i sport, kulturę i sztukę, dziedzictwo narodowe oraz działalność charytatywną.

5.3. Pomoc społeczna

Instytucjonalny system pomocy społecznej organizowany jest na rzecz osób i rodzin, doświadczających trudnych sytuacji życiowych – szczególnie wtedy, gdy nie są one w stanie pokonać wyzwań i barier wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek

zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. W świetle art. 15 tejże ustawy, pomoc społeczna polega przede wszystkim na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Świadczenia przyznawane w ramach pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do świadczeń pieniężnych zalicza się zasiłki: stały, okresowy oraz celowy. Natomiast świadczenia o charakterze niepieniężnym obejmują między innymi pracę socjalną, interwencję kryzysową, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, zapewnienie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania, a także usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy. Do tej kategorii należą również specjalistyczne usługi opiekuńcze, mieszkania chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i zakres przyznawanego świadczenia powinny być dostosowane do indywidualnych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy oraz odpowiadać celom i możliwościom systemu pomocy społecznej.

Pomoc społeczna realizowana jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach. W latach 2020-2024 zarówno liczba osób, jak i liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w gminie Piecki uległa spadkowi. W 2024 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 478 osobom z 288 rodzin, w których funkcjonowało 674 osoby. W porównaniu do 2020 roku liczba osób, które otrzymały świadczenia spadła o 33,1% z poziomu 714 rodzin. Natomiast liczba rodzin zmniejszyła się o 27,3%, a liczba osób w rodzinach o 29,1%.

Ponadto w analizowanych latach większej liczbie osób przyznano świadczenia pieniężne - średnio 390,4 osoby rocznie - niż świadczenia niepieniężne, z których korzystało średnio 331,0 osób. Warto jednak zauważyć, że liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych zmniejszyła się niemal o połowę (-48,3%) - spadek ten był prawie dwukrotnie większy niż w przypadku świadczeń niepieniężnych, gdzie odnotowano spadek o 24,6%.

Tabela 6. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w gminie Piecki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	714	674	532	503	478
- świadczenia pieniężne	571	561	254	271	295

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
w gminie Piecki na lata 2026-2030*

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
- świadczenia niepieniężne	402	305	336	309	303
Liczba rodzin	396	373	319	306	288
Liczba osób w rodzinach	951	872	754	727	674

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W latach 2020-2024 największą liczbę osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków, odnotowano w 2020 roku (648 osób). Osoby te otrzymywały zasiłki celowe oraz pomoc w naturze. Do 2023 roku ich liczba ta systematycznie spadała, osiągając poziom 201 osób, co oznacza spadek o 69,0%. Zasiłki okresowe przyznawano mniejszej liczbie osób. Najwięcej osób korzystających z tej formy wsparcia zarejestrowano również w 2020 roku (161 osób). Wśród nich dominowały osoby otrzymujące zasiłek z tytułu bezrobocia - średnio 72,2 osoby rocznie w analizowanym okresie. Z kolei najmniej liczną grupę beneficjentów stanowili odbiorcy zasiłków stałych. Ich najwyższą liczbę również odnotowano w 2020 roku (62 osoby). W tej grupie przeważały osoby samotnie gospodarujące, które stanowiły średnio 42,2 osoby rocznie w latach 2020-2024.

Tabela 7. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w gminie Piecki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Zasiłek stały	62	55	47	45	46
- dla osoby samotnie gospodarującej	47	42	41	40	41
- dla osoby w rodzinie	15	13	6	5	5
Zasiłek okresowy	161	134	94	99	74
- z tytułu bezrobocia	110	91	57	62	41
- z tytułu długotrwałej choroby	35	24	18	18	20
- z tytułu niepełnosprawności	14	13	6	5	3
Zasiłki celowe i w naturze	648	444	259	201	262

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Ważnym obszarem aktywności służb społecznych jest praca socjalna, czyli interdyscyplinarna działalność zawodowa ukierunkowana na wspieranie osób i rodzin w odzyskiwaniu lub wzmacnianiu zdolności do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu procesowi.¹²

W 2024 roku pracą socjalną objęto łącznie 468 (1 029 osób), przy czym wyłącznie pracą socjalną wsparto w tym czasie 180 rodzin (355 osób). W porównaniu do 2020 roku rodzin objętych pracą socjalną zmniejszyła się o 13,7%, natomiast liczba rodzin objętych wyłącznie pracą socjalną wzrosła o 23,3%. Liczba kontraktów socjalnych w latach 2020-2024 zwiększyła się o 183,3% i o tyle samo wzrosła liczba osób, z którymi te kontrakty zawarto. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach aktywnie realizuje projekty socjalne. W 2024

¹² Art. 6 pkt. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

roku zrealizowano 5 takich projektów i objęto nimi 130 osób. W latach 2020-2024 corocznie realizowano po 6,4 projektów spadła o 40,9%.

Tabela 8. Wybrane dane dotyczące pracy socjalnej w gminie Piecki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej ogółem					
- liczba rodzin	542	554	644	491	468
- liczba osób w rodzinach	1 223	1 232	1 412	1 062	1 029
Pomoc udzielana wyłącznie w postaci pracy socjalnej					
- liczba rodzin	146	181	325	185	180
- liczba osób w rodzinach	272	360	658	335	355
Liczba kontraktów socjalnych	6	9	5	8	17
Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi	6	9	5	8	17
Liczba projektów socjalnych	6	7	7	7	5
Liczba osób objętych projektami socjalnymi	220	135	156	175	130

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W 2024 roku w ramach świadczeń niepieniężnych 7 osobom zapewniono schronienie, 180 osobom (dzieciom) posiłek, a 27 osobom usługi opiekuńcze. Gmina poniosła również odpłatność za 25 osób przebywających w domach pomocy społecznej.

Należy zauważyć, że spośród ankietowanych organizacji pozarządowych – Koła Gospodyń Wiejskich „Makówka” w Pieckach, Caritas oraz Ochotniczej Straży Pożarnej – dwie pierwsze wyraziły chęć realizowania usług społecznych we współpracy z gminą Piecki, natomiast OSP nie przedstawiła jednoznacznego stanowiska.

Podczas warsztatu diagnostycznego uczestnicy zwracali uwagę na niewystarczającą liczbę asystentów rodziny na terenie gminy, a także terapeutów i psychologów. Świetlice wiejskie stanowią natomiast niewykorzystany zasób, który przy odpowiedniej organizacji mógłby przynieść korzyść lokalnej społeczności. Uczestnicy widzieli również potrzebę dalszego rozwoju Środowiskowego Domu Samopomocy.

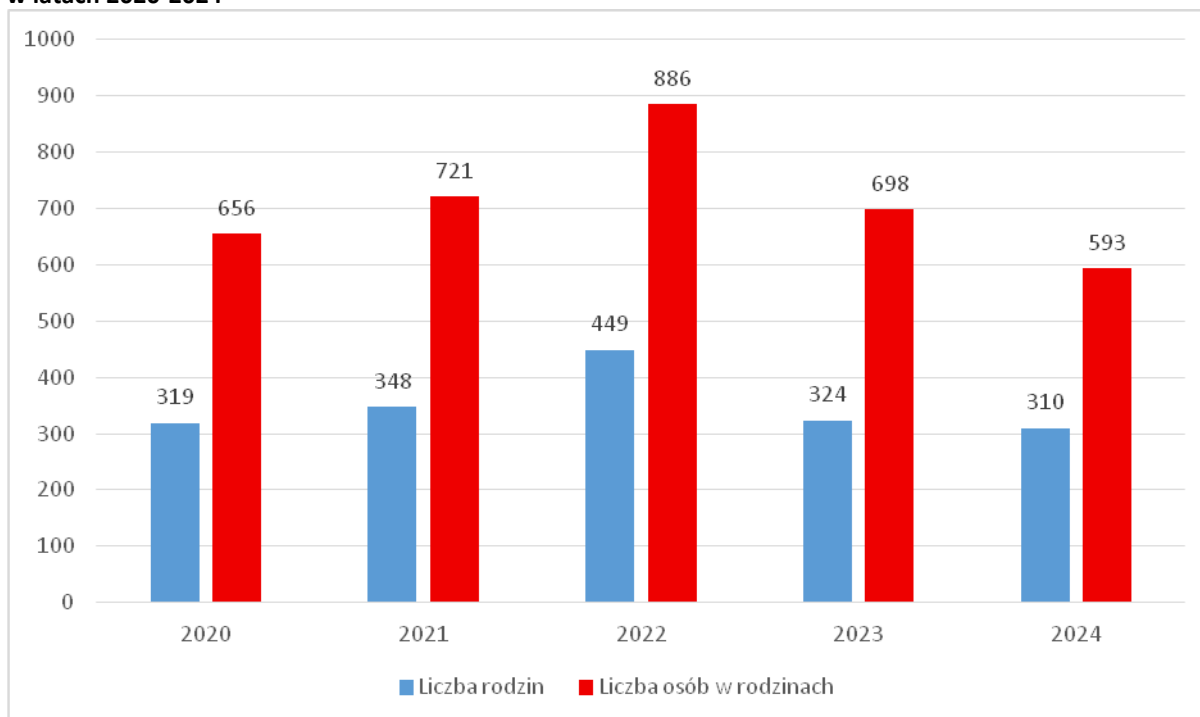
5.4. Promocja i ochrona zdrowia

Zdrowie stanowi jeden z podstawowych czynników wpływających na jakość życia rodzin i poszczególnych osób. W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jest bowiem ono nie tylko całkowitym brakiem choroby czy niepełnosprawności, ale także stanem pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Tymczasem, wśród głównych powodów ubiegania się mieszkańców gminy Piecki o świadczenia z pomocy społecznej jest jeden bezpośrednio związany ze zdrowiem.

W 2024 roku z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach korzystały 310 rodzin, w których żyło 593 osoby.

W porównaniu do 2020 roku liczba rodzin wspieranych z tego tytułu zmniejszyła się o 2,8%, natomiast liczba osób w tych rodzinach – o -9,6%.

Wykres 9. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w gminie Piecki w latach 2020-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS

W statystykach pomocy społecznej w mniejszym stopniu odzwierciedla się inny problem, związany ze zdrowiem, tj. uzależnienia. Światowa Organizacja Zdrowia definiuje go jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczenia jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z Internetu czy robienie zakupów¹³. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje, ponieważ utrudnia prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

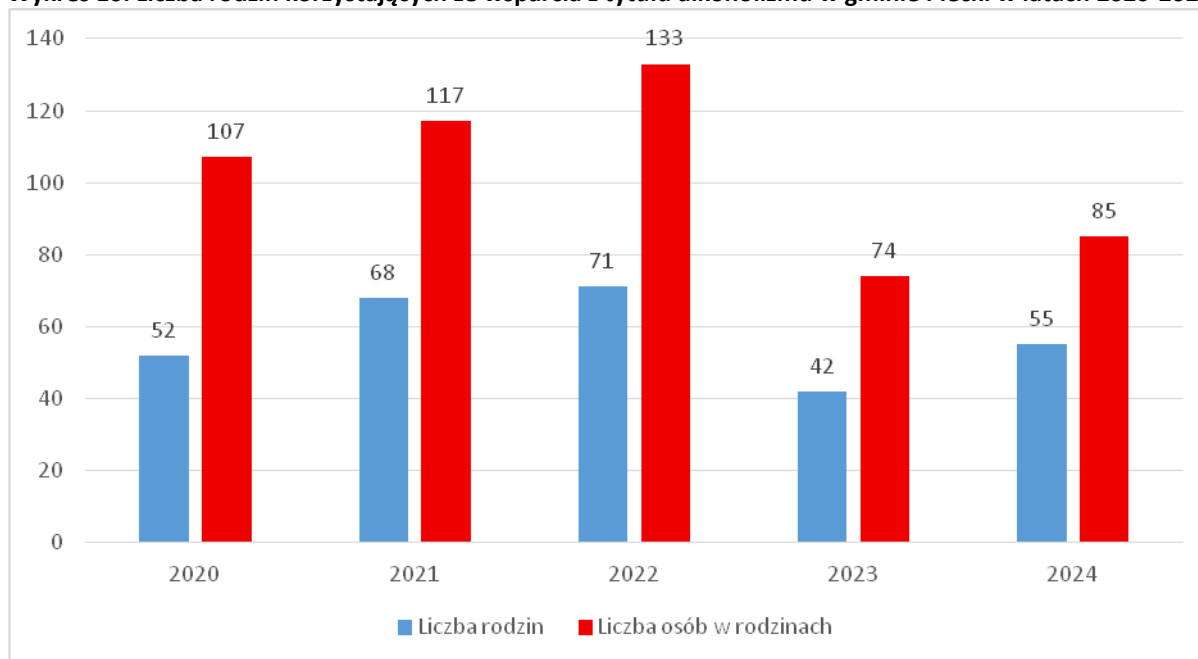
W 2024 roku ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało 55 rodzin, w których żyło 85 osób. Na skalę problemu wskazują również sprawozdania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która podejmuje szereg procedur mających na celu pomoc osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin – współuzależnionym,

¹³Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portals?id=112184>.

doświadczającym przemocy domowej i innych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. Wynika z nich, że corocznie przynajmniej w kilku przypadkach podejmuje działania związane

z orzeczeniem obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu bądź kieruje wnioski do sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego.

Wykres 10. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu alkoholizmu w gminie Piecki w latach 2020-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS

W obszarze promocji i ochrony zdrowia warto również wskazać, że na terenie Gminy Piecki funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia „Troska” M. Paprocha, A. Paprocha Spółka Jawna, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego Zygmunt Ziemia oraz NZOZ Przychodnia Lekarska SANUS w Pieckach, a także dwie apteki oraz Centrum Medyczne Mag-Dent w Pieckach. Ze względu na to, że w zakresie korzystania z usług medycznych nie ma rejonizacji, mieszkańcy gminy mogą również korzystać z opieki zdrowotnej świadczonej przez Szpital Mrągowski im. Michała Kajki Spółka z o.o. znajdujący się w pobliskim mieście powiatowym, tj. w Mrągowie.

W badaniu ankietowym dorośli mieszkańcy gminy zostali zapytani, jakie kierunki działań uważają za najważniejsze w najbliższych latach w obszarze promocji zdrowia. W świetle uzyskanych odpowiedzi największe znaczenie przypisano zwiększeniu dostępu mieszkańców do badań przesiewowych w kierunku chorób cywilizacyjnych, co wskazało 64,5% respondentów.

Tabela 9. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie promocji zdrowia? (dorośli; n=242)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
zwiększenie dostępu mieszkańców do badań	156	64,5

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
przesiewowych w kierunku chorób cywilizacyjnych		
organizacja zajęć sportowych i innych wzmacniających aktywność fizyczną	140	57,9
działania edukacyjne w zakresie zdrowego odżywiania	83	34,3
profilaktyka próchnicy u dzieci	83	34,3
udział w kampaniach i akcjach edukacyjno-profilaktycznych	46	19,0
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	10	4,1

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Również więcej niż połowa respondentów (57,9%) zauważa potrzebę organizacji zajęć sportowych i innych wzmacniających aktywność fizyczną, a w dalszej kolejności wskazywano działania edukacyjne w zakresie zdrowego odżywiania (34,3%) oraz profilaktykę próchnicy u dzieci (34,3%). W najmniejszym stopniu badani wymieniali udział w kampaniach i akcjach edukacyjno-profilaktycznych (19,0%). Zdania na ten temat nie wyraziło 4,1% respondentów.

Tabela 10. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia osób uzależnionych i ich rodzin? (dorośli; n=250)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
wsparcie psychologiczne	126	50,4
poradnictwo specjalistyczne	115	46,0
programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży szkolnej	111	44,4
tworzenie grup wsparcia	98	39,2
profilaktyka skierowana do osób dorosłych	76	30,4
tworzenie warunków do rozwoju klubów abstynenckich i grup Anonimowych Alkoholików	65	26,0
realizacja kampanii informacyjnych	33	13,2
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	18	7,2

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Odpowiedzi na podobne pytanie, zadane w sferze uzależnień, wskazują największe znaczenie wsparcia psychologicznego – taką odpowiedź zaznaczyło 50,4% ankietowanych osób. W dalszej kolejności wskazywane były: poradnictwo specjalistyczne (46,0%), programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży szkolnej (44,4%), tworzenie grup wsparcia (39,2%) oraz profilaktyka skierowana do osób dorosłych (30,4%). Nieco mniej osób uważa, że ważne jest tworzenie warunków dla rozwoju klubów abstynenckich i grup AA (26,0%), a także realizacja kampanii informacyjnych (13,2%). Zdania na ten temat nie wyraziło 7,2% badanych.

Potencjał wspólnoty samorządowej w obszarze promocji i ochrony zdrowia tworzy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach, wspierając osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, a także osoby

i rodziny dotknięte problemami uzależnień. W gminie funkcjonuje Grupa Anonimowych Alkoholików „Nadzieja”. Istotną rolę odgrywa też Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) oraz podmioty wykonujące działalność leczniczą.

W ramach pracy warsztatowej zdiagnozowano kluczowe problemy związane z obszarem ochrony zdrowia na terenie gminy, do których należało między innymi:

- ograniczona liczba specjalistów na terenie gminy,
- brak transportu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- trudność w dostępie do informacji, szczególnie w kontekście osób starszych.

5.5. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz starszych

Niepełnosprawność, w świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”¹⁴. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy¹⁵. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. W związku z tym niepełnosprawność może wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność oraz choroby przewlekłe często towarzyszą procesowi starzenia się. Choć sytuacja życiowa osób starszych jest zróżnicowana, czynniki takie jak podeszły wiek, pogarszający się stan zdrowia, obniżona sprawność fizyczna i psychiczna, a więc deficyty wrodzone lub nabyte, mogą prowadzić do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności do samodzielnego funkcjonowania w wymiarze indywidualnym i społecznym stanowi istotną barierę w pełnieniu podstawowych ról życiowych w rodzinie, społeczności lokalnej czy w środowisku pracy.

W świetle danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku Gminę Piecki zamieszkiwały 984 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 516 kobiet (52,4%) i 468 mężczyzn (47,6%). Spośród nich 684 osoby (69,5%) posiadały prawne potwierdzenie niepełnosprawności, czyli odpowiednie orzeczenie wydane przez uprawniony organ. Osoby te mogą, ale nie muszą, dodatkowo doświadczać ograniczeń sprawności w wykonywaniu codziennych czynności.

Z kolei 300 osób (30,5%) stanowiły osoby niepełnosprawne jedynie biologicznie, to znaczy

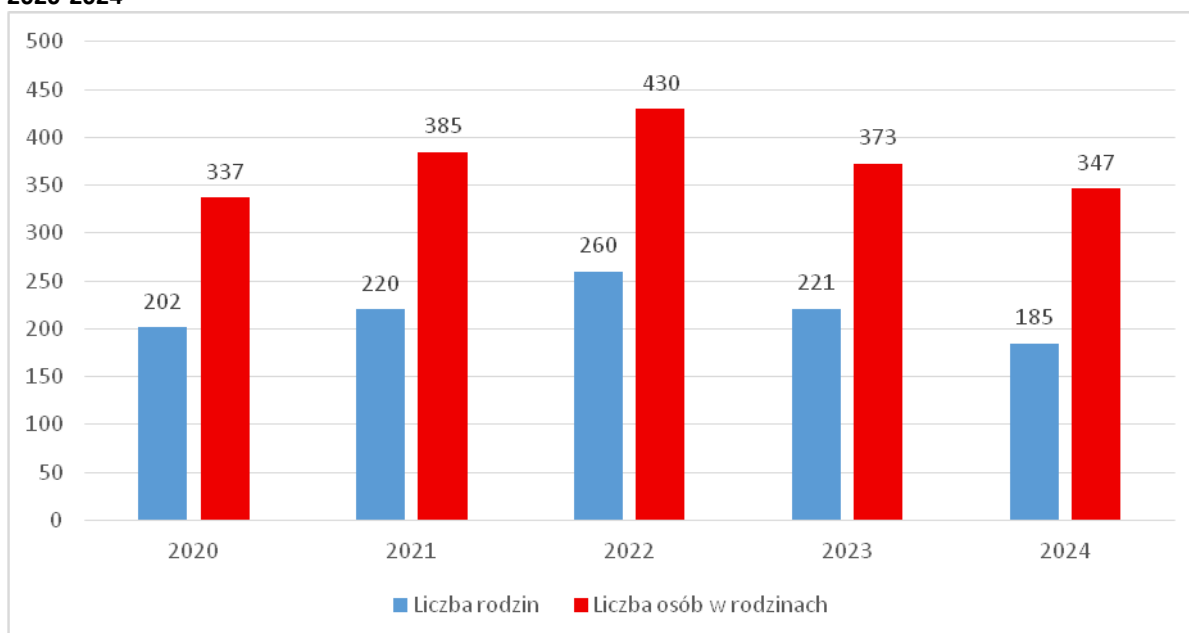
¹⁴ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

¹⁵ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

takie, które odczuwają ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu, lecz nie posiadają formalnego orzeczenia o niepełnosprawności.

Niepełnosprawność członka rodziny w 2024 roku była powodem wsparcia 185 rodzin z terenu gminy, w których funkcjonowało 347 osób. Liczba tych rodzin w latach 2020-2024 zmniejszyła się o 8,4%, natomiast liczba osób w nich funkcjonujących wzrosła o 3%. Warto również wskazać, że w 2024 roku z tytułu niepełnosprawności przyznano zasiłki okresowe 3 osobom.

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu niepełnosprawności w gminie Piecki w latach 2020-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Dorośli respondenci zostali poproszeni o wskazanie, z jakimi barierami najczęściej mierzą się osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami w gminie Piecki. Uczestnicy badania mogli wybrać odpowiedzi z przygotowanej listy oraz dopisać własne propozycje.

W świetle uzyskanych wyników, najczęściej wskazywaną barierą były problemy zdrowotne (51,8%), a następnie trudności finansowe (49,4%), ograniczony dostęp do rehabilitacji (47,8%), samotność (44,7%) oraz utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (28,5%). Tyle samo respondentów (28,5%) zwróciło uwagę na trudności w korzystaniu ze środków transportu. Kolejne wskazania dotyczyły braku poczucia bycia potrzebnym (27,7%), niewystarczającej opieki ze strony rodziny (27,3%) oraz barier architektonicznych (24,9%).

Rzadziej wskazywano na brak zatrudnienia (13,4%), niewystarczającą ofertę aktywności społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej (13,0%), ograniczone możliwości aktywizacji zawodowej (9,1%) oraz utrudniony dostęp do edukacji (3,6%). Swojej opinii w tej kwestii nie wyraziło 3,6% badanych.

Tabela 11. Jakich barier najczęściej doświadczają osoby starsze i/lub osoby z niepełnosprawnościami w gminie Piecki? (dorośli; n=253)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
choroby	131	51,8
trudności finansowe	125	49,4
utrudniony dostęp do rehabilitacji	121	47,8
samotność	113	44,7
utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	72	28,5
utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu	72	28,5
brak poczucia bycia potrzebnym	70	27,7
brak lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny	69	27,3
bariery architektoniczne	63	24,9
brak pracy	34	13,4
brak lub niewystarczająca oferta aktywności społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i in.	33	13,0
brak lub niewystarczająca oferta aktywizacji zawodowej	23	9,1
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	15	5,9
utrudniony dostęp do edukacji	9	3,6
nie doświadczają żadnych barier/problemów	0	0,0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Dorośli respondenci zapytani zostali o to, jakie działania uważają za najważniejsze w najbliższych latach w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, a także ich rodzin. Ponad połowa badanych (61,0%) wskazała na potrzebę zapewnienia lepszego dostępu do lekarzy specjalistów, natomiast niemal połowa (49,4%) – na konieczność zwiększenia dostępu do rehabilitacji.

Pozostałe odpowiedzi wskazywane były z mniejszą częstotliwością. W opinii 35,9% respondentów należy zapewnić większy dostęp do usług opiekuńczych oraz do pomocy psychologicznej, a w dalszej kolejności wskazywano opiekę wytchnieniową dla rodzin (29,9%), wsparcie asystentów dla osób niepełnosprawnych i osób starszych (27,9%), organizację różnorodnych form spędzania czasu wolnego (27,1%), zapewnienie całodobowej opieki (24,3%), ułatwienie dojazdu do miejsc świadczenia usług społecznych (22,7%), zapewnienie poradnictwa specjalistycznego (21,9%), integrację osób niepełnosprawnych i starszych oraz ich rodzin ze środowiskiem lokalnym (20,3%), kursy i szkolenia dla opiekunów faktycznych (17,9%) oraz likwidację barier architektonicznych (17,5%). Jedna osoba, w ramach odpowiedzi *inne* dopisała dowożenie zakupów. Zdania na ten temat nie wyraziło 5,2% respondentów.

Tabela 12. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin? (dorośli; n=251)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy specjalistów	153	61,0
zwiększenie dostępu do rehabilitacji	124	49,4
zapewnienie większego dostępu do usług opiekuńczych	90	35,9
zapewnienie pomocy psychologicznej	90	35,9
opieka wytchnieniowa dla rodzin (np. zapewnienie opieki podopiecznemu w czasie wyjścia opiekuna)	75	29,9
wsparcie asystentów osób niepełnosprawnych i/lub asystentów osób starszych	70	27,9
organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego	68	27,1
zapewnienie całodobowej opieki	61	24,3
ułatwienie dojazdu do miejsc świadczenia usług społecznych	57	22,7
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego	55	21,9
integracja osób niepełnosprawnych i starszych oraz ich rodzin ze środowiskiem lokalnym	51	20,3
kursy i szkolenia dla opiekunów faktycznych, w tym w zakresie pielęgnacji, dietetyki	45	17,9
likwidacja barier architektonicznych	44	17,5
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	13	5,2
inne - dowożenie zakupów	1	0,4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Sołtysi zostali zapytani, w jaki sposób poprzez działania w sołectwie można poprawić jakość życia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. W swoich odpowiedziach wskazywali zarówno na potrzebę podejmowania działań skierowanych bezpośrednio do tych osób, jak i na inicjatywy integrujące różne grupy wiekowe, niezależnie od stanu zdrowia czy stopnia sprawności.

W obszarze wsparcia osób starszych wskazano na następujące przedsięwzięcia:

- *zorganizowane szkolenia dot. cyberprzestępstw; wsparcie osób starszych paczkami żywnościowymi okolicznościowymi;¹⁶*
- *umożliwić środek transportu do lekarza lub na zakupy;*
- *dostęp do poradni specjalistycznych i rehabilitacji;*
- *spotkania integracyjne, zajęcia w sferze sportu, zajęcia edukacyjne, zajęcia rękodzieła;*
- *utworzenie np. Klubu Seniora, gdzie osoby starsze będą mogły wspólnie spędzić czas na aktywny sposób i ćwiczyć swoje zdolności manualne (rękodzieło).*

¹⁶ Kursywą zaznaczono cytowane wypowiedzi. Zachowano oryginalną pisownię.

W odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami respondenci zwrócili uwagę przede wszystkim na zapewnienie transportu do lekarza.

Istotną rolę w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami i starszych odgrywa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach. Seniorzy obejmowani są usługami opiekuńczymi, projektami socjalnymi (np. „Być bliżej seniorów”, „Wielkanocny podarunek dla seniora”) oraz innymi formami wsparcia w ramach realizowanych projektów, jak np. „Korpus Wsparcia Seniora”. Osobom z niepełnosprawnościami GOPS w Pieckach zapewnia usługi opiekuńcze wypłatę zasiłków i świadczeń, a także realizację projektów i programów dedykowanych tej grupie, takich jak np. program „Asystent osoby niepełnosprawnej”. W ramach Klubu Integracji Społecznej (KIS) funkcjonuje ponadto Grupa Wsparcia Osób z Niepełnosprawnością.

W Pieckach funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, będący jednostką organizacyjną gminy Piecki. Posiada 35 miejsc statutowych. Placówka oferuje pomoc dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną, które nie wymagają leczenia szpitalnego oraz uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu. Pomoc polega na organizacji zajęć terapeutycznych dostosowanych do potrzeb i możliwości uczestników. Zajęcia mają na celu poprawę stanu psychicznego i fizycznego uczestników, poprawę relacji z otoczeniem, naukę czynności potrzebnych w codziennym życiu. Uczestnicy, jeśli jest taka potrzeba, otrzymują też wsparcie psychologiczne oraz pomoc w postaci dowozu i odwozu na zajęcia.

W obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami i starszych gmina może współpracować z lokalnymi organizacjami, w tym kołami gospodyń wiejskich, Ochotniczą Strażą Pożarną (OSP) czy Caritas, które w ramach swojej działalności również działają na rzecz m.in. aktywizacji osób starszych, integracji lokalnej społeczności czy pomocy osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

5.6. Edukacja publiczna

Młodzież z terenu gminy Piecki w badaniu ankietowym została poproszona o wypowiedzenie się na tematy związane z aktywnością i rozwojem dzieci i młodzieży. Na początku zapytano uczniów, czy uczęszczają na dodatkowe zajęcia organizowane w szkole lub poza szkołą. W świetle uzyskanych odpowiedzi uczniowie w podobnym stopniu uczestniczą w zajęciach organizowanych w szkole, jak i poza nią. W ogóle w zajęciach szkolnych nie bierze udziału 53,4% badanych, a w zajęciach pozaszkolnych – 54,3%. Wśród uczestniczących w zajęciach szkolnych: 23,3% robi to często, 13,5% – czasami, a 9,8% – rzadko. W przypadku zajęć poza szkołą często uczestniczy w nich 22,1% uczniów, czasami – 13,6%, a rzadko – 10,0%.

Wśród zajęć dodatkowych, w których najchętniej braliby udział, badani uczniowie najczęściej wskazywali zajęcia sportowe (61,5%), a następnie wyjazdy i wycieczki krajoznawcze (45,5%), wyjazdy na basen (39,2%) oraz rajdy piesze i rowerowe (39,2%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia językowe (29,4%), plastyczne (23,8%), taneczne

(21,0%), informatyczne (16,8%), wolontariat (16,1%), zajęcia muzyczne (13,3%), teatralne (12,6%) oraz zajęcia wyrównawcze (9,1%).

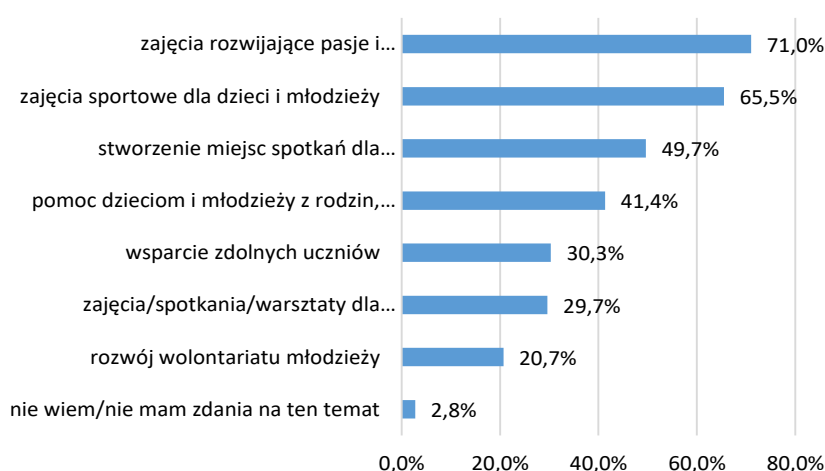
Tabela 13. W jakich zajęciach dodatkowych najchętniej brałbyś/brałabyś udział? (młodzież; n=143)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
zajęcia sportowe	88	61,5
wyjazdy i wycieczki krajoznawcze	65	45,5
wyjazdy na basen	56	39,2
rajdy piesze i rowerowe	56	39,2
zajęcia językowe	42	29,4
zajęcia plastyczne	34	23,8
zajęcia taneczne	30	21,0
zajęcia informatyczne	24	16,8
wolontariat	23	16,1
zajęcia muzyczne	19	13,3
zajęcia teatralne	18	12,6
zajęcia wyrównawcze	13	9,1

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Za najważniejsze w najbliższych latach kierunki działań, służące rozwojowi dzieci i młodzieży w gminie Piecki, badani uczniowie uznali organizację zajęć rozwijających pasje i zainteresowania (71,0%), organizację zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży (65,5%), stworzenie miejsc spotkań dla młodzieży (49,7%) oraz pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin, które mają problemy (41,4%). W opinii 30,3% badanych istotne jest również wsparcie zdolnych uczniów, 29,7% wskazało na potrzebę organizacji warsztatów i spotkań dla rodzin z dziećmi, a 20,7% – na rozwój wolontariatu młodzieży. Zdania na ten temat nie wyraziło 2,8% respondentów.

Wykres 12. Jakie kierunki działań uważasz za najważniejsze dla rozwoju dzieci i młodzieży w najbliższych latach w gminie? (młodzież; n=145)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Dorostych respondentów zapytano, jakie negatywne zjawiska dostrzegają wśród dzieci i młodzieży w gminie. W świetle uzyskanych odpowiedzi 59,8% badanych zauważa zagrożenie uzależnieniem od nowych technologii, 57,1% wskazuje na bezproduktywne spędzanie wolnego czasu, 46,1% na zaniedbania wychowawcze, 45,3% na kontakt z alkoholem, narkotykami, papierosami i dopalaczami, a 43,7% – na utrudniony start w dorosłe życie i brak perspektyw.

Tabela 14. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pan/i najczęściej w gminie Piecki? (dorośli; n=143)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (telefony, Internet, komputery)	152	59,8
bezproduktywne spędzanie czasu wolnego	145	57,1
zaniedbania wychowawcze	117	46,1
alkohol, papierosy, narkotyki, dopalacze	115	45,3
utrudniony start w dorosłe życie/brak perspektyw	111	43,7
wyjazdy rodziców za granicę	54	21,3
przestępczość i chuligaństwo	42	16,5
przemoc ze strony rodziców/opiekunów	23	9,1
zaniedbanie socjalne (niedożywienie, higiena)	21	8,3
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	6	2,4
żadne	1	0,4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

W opinii 21,3% ankietowanych problemem są wyjazdy rodziców za granicę, według 16,5% wśród młodzieży występuje przestępczość i chuligaństwo. Przemocy ze strony rodziców lub opiekunów doświadcza młodzież zdaniem 9,1% respondentów, a 8,3% wskazuje na zaniedbania socjalne. Według 0,4% badanych wśród młodzieży nie występują żadne negatywne zjawiska, natomiast tyle samo osób (0,4%) nie wyraziło zdania na ten temat.

Badani sołtysi wskazali na następujące działania służące poprawie jakości życia dzieci i młodzieży w gminie:

- organizacja zawodów sportowych; organizacja wycieczki krajoznawczej
- zajęcia sportowe, wsparcie zdolnych uczniów, rozwój wolontariatu
- zajęcia integracyjne, sportowe, edukacyjne
- zajęcia integracyjne, zajęcia rozwijające pasje i zdolności plastyczne, muzyczne, taneczne, sportowe i inne, wspólne wycieczki rowerowe bądź inne zorganizowane wyjazdy.

Usługi społeczne z zakresu edukacji publicznej w gminie realizowane są przez Szkoły Podstawowe prowadzone przez samorząd gminny. Gmina Piecki jest organem prowadzącym dla dwóch szkół podstawowych, dwóch oddziałów przedszkolnych prowadzonych przy szkołach podstawowych oraz Przedszkola Samorządowego. Struktura organizacyjna sieci szkół i przedszkoli przedstawia się następująco:

1. Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Pieckach;

2. Szkoła Podstawowa w Nawiadach z oddziałami przedszkolnymi;
3. Samorządowe Przedszkole „Słoneczny Zakątek” w Pieckach.

Istotną rolę w tej kwestii mogą odgrywać również instytucje kultury oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach, w tym poprzez działający w jego strukturach Klub Integracji Społecznej. W ramach Klubu Integracji Społecznej (KIS) funkcjonuje Punkt Wolontariatu „Pomocna Dłoń” dla młodzieży i dorosłych, a także realizowane są tu akcje profilaktyczne i kampanie społeczne.

W ramach warsztatów diagnostycznych uczestnicy zwrócili uwagę na brak wystarczającej liczby specjalistów w szkołach z zakresu zdrowia psychicznego. Podkreślano również brak przestrzeni dedykowanej młodzieży na terenie gminy oraz potrzebę rozwoju oferty kulturalno-sportowej skierowanej do tej grupy społecznej.

5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu

W grudniu 2024 roku w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) w Mrągowie figurowało 197 osób bezrobotnych z terenu gminy Piecki. W porównaniu z rokiem poprzednim (194 osoby) liczba ta wzrosła nieznacznie – o 3 osoby, co stanowiło 1,5%. Mimo tego niewielkiego wzrostu, skala bezrobocia pozostaje wyraźnie niższa niż w latach wcześniejszych. W zestawieniu z rokiem 2020, kiedy zarejestrowanych było 260 osób, liczba bezrobotnych spadła o 63 osoby, czyli o 24,2%. W odniesieniu do 2021 roku (224 osoby) odnotowano spadek o 27 osób, co odpowiada 12,1%. Co więcej, należy zaznaczyć, że w analizowanym okresie bezrobocie w gminie Piecki w nieco większym stopniu dotyczyło kobiety, które wśród bezrobotnych w 2024 roku stanowiły tu 59,9 %.

Jednym z czynników wpływających na sytuację osoby bezrobotnej jest wiek. Prawie jedna trzecia osób zarejestrowanych w PUP to bezrobotni do 30 roku życia (średnio 28,9%), czyli osoby młode i teoretycznie najbardziej produktywne, których potencjał nie jest odpowiednio zagospodarowany. Z drugiej natomiast strony około jedną czwartą bezrobotnych stanowią osoby powyżej 50 roku życia (średnio 25,3%). W związku z procesem starzenia się społeczeństwa należy spodziewać się, iż odsetek ten w najbliższych latach będzie systematycznie wzrastał, co spowoduje konieczność podejmowania działań aktywizacyjnych dedykowanych szczególnie do tej grupy docelowej.

Ponad jedną trzecią bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne (średnio 38,5%), tj. pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Są to osoby w dużym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym, nierzadko nie mające motywacji do podjęcia zatrudnienia.

Tabela 15. Wybrane kategorie bezrobotnych w gminie Piecki w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni ogółem	260	224	200	194	197
- do 25 roku życia	40	30	23	31	40

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
- do 30 roku życia	79	66	52	57	58
- powyżej 50 lat	75	55	47	50	47
- długotrwale bezrobotni	111	93	73	67	73

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Na terenie Gminy Piecki działa Klub Integracji Społecznej (KIS) będący w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) w Pieckach. Wykonuje on zadania związane z reintegracją społeczno-zawodową mieszkańców, w tym m.in. organizowanie prac społecznie użytecznych, organizowanie różnych form zatrudnienia (w tym staży, praktyk, prac interwencyjnych), kierowanie do CIS, organizowanie wolontariatu, realizacja projektów socjalnych i programów zewnętrznych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Realizując zadania KIS współpracuje z samorządami, z partnerami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, placówkami, instytucjami, mediami i partnerami lokalnymi.

5.8. Kultura i kultura fizyczna

Obszar kultury w przypadku gminy Piecki jest domeną Gminnego Ośrodka Kultury „PEGAZ” (GOK „PEGAZ”) w Pieckach oraz Gminnej Biblioteki Publicznej im. Ernsta Wiecherta (GBP). GOK organizuje szereg wydarzeń, takich jak Pieckowiada, Dożynki Gminne, Noc Muzeów, Festyny Kwiatowe, Ferie Zimowe z Pegazem, koncerty, festyny charytatywne, wakacje, różnego rodzaju warsztaty i zajęcia w świetlicach, obchody świąt i rocznic. GBP natomiast organizuje warsztaty, konkursy recytatorskie, Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek, lekcje biblioteczne, spotkania autorskie. Informacje te nie wyczerpują opisu działalności instytucji kultury w gminie, natomiast dają zarys ich potencjału w obszarze realizacji usług w obszarze kultury.

Istotnym obszarem aktywności jest również kultura fizyczna. Dane GUS wskazują na to, że w 2024 roku w gminie funkcjonowały 3 kluby, w których było 163 członków. Ćwiczyły w nich ogółem 153 osoby, w tym 122 mężczyzn i 31 kobiet. W wieku do 18 lat było 119 ćwiczących.

5.9. Aktywność społeczna i obywatelska

Zaangażowanie społeczne obywateli oraz ich zainteresowanie działalnością na rzecz organizacji pozarządowych i dobra wspólnego może przyjmować różnorodne formy, np. członkostwo w organizacjach formalnych, uczestnictwo w grupach nieformalnych, wolontariat, filantropia, przekazywanie 1,5% na rzecz organizacji pożytku publicznego, udział w wyborach, referendach, konsultacjach społecznych itp.

W świetle danych z Krajowego Rejestru Sądowego¹⁷, na terenie gminy Piecki jest zarejestrowanych 21 organizacji pozarządowych, nie licząc podmiotów w stanie likwidacji. Gmina posiada także liczną reprezentację Kół Gospodyń Wiejskich. Ponadto, ze względu na położenie w pobliżu Mrągowa, mieszkańcy mają możliwość angażowania się w działalność

¹⁷ <https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t> (stan na dzień 13.04.2024)

organizacji posiadających siedzibę na terenie miasta, jak również obszar gminy może leżeć w zasięgu działania innych organizacji.

Gmina Piecki współpracuje z organizacjami pozarządowymi w szczególności poprzez wspieranie realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na ich dofinansowanie, a także w formie pozafinansowej poprzez m.in. wzajemne informowanie się o kierunkach działania czy konsultacje programów współpracy. W 2024 roku przekazano do realizacji przez organizacje pozarządowe 266 911,57 zł na następujące zadania: wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, bieżące utrzymanie gminnego boiska sportowego w Pieckach, promocja kultury i tradycji regionalnych, upowszechnianie kultury i sztuki twórców profesjonalnych i amatorskiego ruchu kulturalnego, opieka nad nieczynnymi komunalnymi cmentarzami na terenie gminy Piecki, a także bezpieczeństwo publiczne.

Aktywność społeczna była jednym z istotnych aspektów poruszonych w badaniu ankietowym. Dorośli respondenci zostali poproszeni o wskazanie oczekiwanych kierunków działań,

które w najbliższych latach mogłyby wzmocnić aktywność społeczną i obywatelską mieszkańców. W opinii ankietowanych, największe znaczenie mają inicjatywy integrujące mieszkańców w miejscowościach i sołectwach – wskazało na nie 60,1% badanych. Na kolejnych miejscach znalazły się: rozwój pomocy sąsiedzkiej (46,4%), promowanie wolontariatu wśród młodzieży, osób dorosłych i seniorów (36,3%) oraz wsparcie lokalnych liderów poprzez szkolenia, doradztwo i inne formy rozwoju (23,8%). Brak zdania w tej kwestii zadeklarowało 9,7% respondentów.

Tabela 16. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie w zakresie rozwoju aktywności społecznej i obywatelskiej? (dorośli; n=248)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
działania integrujące mieszkańców	149	60,1
rozwój pomocy sąsiedzkiej	115	46,4
rozwój wolontariatu wśród młodzieży, osób dorosłych i seniorów	90	36,3
wsparcie lokalnych liderów poprzez szkolenia, doradztwo i in.	59	23,8
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	24	9,7

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Ponad połowa dorosłych respondentów (64,2%) zadeklarowała chęć zaangażowania się w wolontariat. Najwięcej osób wskazało, że mogłoby pomagać seniorom i osobom z niepełnosprawnościami (22,9%) oraz wspierać organizację wydarzeń lokalnych (22,5%). Mniej chętnych zadeklarowało udział w działaniach związanych z pomocą w sytuacjach kryzysowych (16,3%), prowadzeniem zajęć, warsztatów i poradnictwa (13,8%), wsparciem rodzin z dziećmi (12,5%) czy udziałem w zbiórkach żywności, pieniędzy i innych rzeczy (12,5%). Najrzadziej wskazywaną formą wolontariatu to opieka wytchnieniowa dla rodzin (0,4%) oraz pomoc osobom starszym w wyprowadzaniu zwierząt i zakupie karmy (0,4%).

Tabela 17. Czy chciałaby/chciałby Pan zaangażować się w wolontariat? Jeśli tak, to w jakich obszarach? (dorośli; n=240)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym	55	22,9
Wsparcie w organizacji wydarzeń lokalnych	54	22,5
Pomoc w sytuacjach kryzysowych	39	16,3
Prowadzenie zajęć, warsztatów, poradnictwa	33	13,8
Pomoc rodzinom z dziećmi	30	12,5
Zbiórki żywności, pieniędzy i inne	30	12,5
Opieka wytchnieniowa dla rodzin	1	0,4
Pomoc osobom starszym w wyprowadzaniu zwierząt oraz zakup karmy	1	0,4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Młodzież została zapytana o formy zaangażowania w życie społeczności lokalnej w ostatnim roku. Większość badanych (73,1%) zadeklarowała, że w jakikolwiek sposób uczestniczyła w takich działaniach. Najczęściej była to pomoc rówieśnicza (33,8%) oraz sąsiedzka (32,4%). Znaczna część młodych osób angażowała się także w dbanie o estetykę i czystość otoczenia (24,8%), wolontariat (23,4%) oraz wsparcie przy organizacji imprez i wydarzeń lokalnych (15,2%). Najrzadziej młodzież uczestniczyła w działalności organizacji takich jak fundacje, stowarzyszenia czy wspólnoty kościelne (10,3%).

Tabela 18. W jaki sposób, w ciągu ostatniego roku, angażowałeś/łaś się w życie społeczności lokalnej (młodzież; n=145)

Wyszczególnienie	Liczba wskazań	Udział procentowy [%]
Pomoc rówieśnicza	49	33,8
Pomoc sąsiedzka	47	32,4
Dbanie o estetykę i czystość najbliższego otoczenia	36	24,8
Wolontariat	34	23,4
Pomoc przy organizacji imprez/wydarzeń lokalnych	22	15,2
Działalność w organizacjach (np. fundacje, stowarzyszenia, organizacje kościelne)	15	10,3

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BADAŃ ANKIETOWYCH.

Sołtysi zostali poproszeni o scharakteryzowanie i ocenę aktywności społecznej mieszkańców ich sołectw. Odpowiedzi są bardzo zróżnicowane:

„Mieszkańcy sołectwa z roku na rok coraz bardziej się integrują poprzez wspólne dbanie o wieś (w ubiegłym roku otrzymaliśmy 4 miejsce w województwie za najładniejszą zagrodę). We wsi działa KGW Jarzębina, które również motywuje mieszkańców do aktywności społecznej.

W grudniu organizowany był konkurs na najładniej ozdobioną posesję na święta, organizowany był Dzień Seniora i Mikołaj dla najmłodszych.”

„Chętnie podejmują prace społeczne, angażują się w organizacji zabaw dla dzieci.”

„Aktywności mieszkańców nie ma; zaangażowania brak.”

„Aktywność mieszkańców sołectwa oceniam dobrze, pozytywnie układa się współpraca z sołtysem prawie wszystkich mieszkańców. Bardzo pomagają w organizacji imprez integracyjnych takich jak Dzień Dziecka, dzień sportowy itp. Mieszkańcy, którzy nie uczestniczą w życiu społecznym są 1% społeczności sołectwa.”

„Oceniam bardzo nisko, bardzo trudno jest kogokolwiek zmobilizować do działania. Każdy jest zajęty swoimi sprawami i interesami. Nikt nie chce udzielać się społecznie i aktywnie uczestniczyć w życiu wsi.”

„Aktywność mieszkańców sołectwa jest bardzo słaba. Tylko nieliczni mieszkańcy, stale te same osoby angażują się w życie społeczne sołectwa oraz podejmowane prace na jego rzecz (sprzątanie terenów sołeckich tzn. plac zabaw, boisko, park).”

W badaniu ankietowym jedna organizacja bezpośrednio wskazała na chęć zaangażowania się w działania i współpracę w obszarze aktywności społecznej i obywatelskiej.

Uczestnicy warsztatów diagnostycznych podkreślali wysoki poziom oferty integracyjnej na terenie gminy oraz duże zainteresowanie lokalnej społeczności tego typu działaniami. Pewne braki widoczne są w kontekście bazy lokalowej, szczególnie jeżeli chodzi o miejsca dedykowane młodzieży. Pojawiały się również głosy wskazujące na trudność w dostępie do informacji dotyczących oferty.

6. Podsumowanie

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie syntetycznych wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy potencjału i potrzeb wspólnoty samorządowej gminy Piecki oraz wskazanie kierunków rozwoju lokalnych usług społecznych w perspektywie najbliższych lat. Wnioski odnoszą się do zidentyfikowanych potrzeb mieszkańców, a rekomendacje służą wyznaczeniu działań możliwych do realizacji w ramach funkcjonowania międzygminnego Centrum Usług Społecznych (CUS), partnerstw lokalnych oraz w ramach polityki samorządowej.

6.1. Wnioski

- **Postępujące starzenie się ludności i wyzwania związane z opieką nad osobami starszymi i niesamodzielnymi** - gmina Piecki doświadcza procesów demograficznych związanych z ubytkiem ludności i wzrostem odsetka osób starszych. Osoby powyżej 60 roku życia stanowią ponad 30% mieszkańców, a jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze, transportowe i integracyjne.
- **Wysoki udział dzieci i młodzieży w strukturze demograficznej** - znaczny udział dzieci i młodzieży w ogólnej populacji mieszkańców stwarza konieczność rozwijania usług edukacyjnych, profilaktycznych i aktywizujących, a także wspierania rodzin w ich funkcjach wychowawczych i opiekuńczych.
- **Nierównomierna aktywność społeczna i obywatelska** - diagnoza pokazuje potencjał mieszkańców w zakresie zaangażowania społecznego (zwłaszcza wśród młodzieży i części dorosłych), jednakże aktywność ta jest rozproszona i zależna od lokalnych liderów. W wielu sołectwach brakuje spójnych mechanizmów mobilizacji społecznej.
- **Długotrwałe bezrobocie i wyzwania reintegracji zawodowej** - chociaż bezrobocie ogółem utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie, niepokojąco wysoki pozostaje odsetek osób długotrwałe bezrobotnych (38,5%) oraz tych powyżej 50. roku życia (25,3%). Jednocześnie młode osoby (do 30 lat) stanowią blisko 29% zarejestrowanych bezrobotnych, co świadczy o niewykorzystanym potencjale tej grupy.
- **Brak odpowiedniego systemu wsparcia opiekunów osób zależnych** - w gminie funkcjonuje wiele rodzin opiekujących się osobami starszymi lub z niepełnosprawnościami, które nie otrzymują systemowego wsparcia w postaci opieki wytchnieniowej, doradztwa, czy szkoleń.
- **Braki w dostępności do usług specjalistycznych i mobilnych** - mieszkańcy zgłaszają ograniczoną dostępność usług psychologicznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych, zwłaszcza w kontekście odległości do ośrodków specjalistycznych oraz braku transportu publicznego.
- **Duży potencjał sektora organizacji pozarządowych i instytucji kultury** - na terenie gminy działa ponad 20 organizacji pozarządowych oraz instytucje kultury, które aktywnie uczestniczą w życiu lokalnym. Jednocześnie zauważalna jest potrzeba lepszej koordynacji, wsparcia i promocji ich działalności.
- **Dobra baza lokalowa, ale ograniczone zasoby infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i oferty czasu wolnego** - mimo posiadania klubów sportowych i instytucji kultury, mieszkańcy (szczególnie młodzież) wskazują na niewystarczającą ofertę zajęć oraz braki

w infrastrukturze (np. boiskach, placach zabaw, miejscach integracji międzypokoleniowej).

6.2. Rekomendacje

- **Rozwój usług dla osób starszych i niesamodzielnych**
 - Wprowadzenie usług typu „door to door” dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.
 - Rozszerzenie oferty o opiekuńcze usługi sąsiedzkie, wsparcie domowe oraz programy aktywizujące (kluby seniora, wolontariat senioralny).
 - Zapewnienie opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób zależnych oraz realizacja warsztatów i grup wsparcia.
 - Utworzenie „osiedla wielopokoleniowego” skupiającego w jednym miejscu osoby samotne potrzebujące wsparcia, matki samotnie wychowujące dzieci, które nie mają miejsca zamieszkania, osoby z niepełnosprawnościami, które nie mogą liczyć na wsparcie rodziny.
- **Wzmocnienie wsparcia dla rodzin z dziećmi**
 - Organizacja szkoły rodzenia, klubu rodzica oraz warsztatów wzmacniających kompetencje wychowawcze i więzi rodzinne.
 - Zwiększenie dostępności do poradnictwa psychologicznego, terapeutycznego i rodzinnego, a także asystenta rodziny.
 - Wdrożenie programów profilaktycznych oraz budowanie systemu wczesnej interwencji rodzinnej.
 - Wsparcie rodzin poprzez zajęcia dla dzieci i młodzieży, umożliwiające aktywne spędzanie czasu wolnego.
- **Zwiększenie mobilności i likwidacja barier transportowych**
 - Utrwalenie i rozwój usługi transportu specjalistycznego „door to door” w połączeniu z ofertą mobilnych usług zdrowotnych, poradniczych i rehabilitacyjnych.
 - Integracja działań transportowych z kalendarzem wydarzeń lokalnych i usługami społecznymi (np. dojazdy na warsztaty, wizyty u specjalistów).
 - Wprowadzenie możliwości korzystania z poradnictwa zdalnego (on-line).
- **Aktywizacja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych**
 - Wzmocnienie działań Klubu Integracji Społecznej (KIS) w zakresie organizowania kursów, szkoleń i działań reintegracyjnych.
 - Rozwój partnerstw z organizacjami pozarządowymi i pracodawcami w celu tworzenia miejsc aktywności społeczno-zawodowej, zwłaszcza dla osób 50+ i młodzieży.
- **Rozwój wsparcia dla dzieci i młodzieży**
 - Wprowadzenie programów profilaktyki zdrowia psychicznego i przeciwdziałania uzależnieniom cyfrowym.
 - Rozszerzenie obecności psychologów, pedagogów oraz animatorów w szkołach instytucjach kultury.
 - Organizacja zajęć pozalekcyjnych, warsztatów rozwojowych, grup tematycznych i wydarzeń integracyjnych.
 - Utworzenie placówki wsparcia dziennego.
- **Wzmocnienie aktywności społecznej i obywatelskiej**
 - Kontynuacja i rozwój działań w ramach Organizacji Społeczności Lokalnej (OSL)

- Promowanie i wspieranie wolontariatu międzypokoleniowego, szczególnie wśród młodzieży i seniorów.
- Organizacja szkoleń, doradztwa i wsparcia dla liderów lokalnych i NGO.
- **Poprawa infrastruktury i dostępności usług lokalnych**
 - Modernizacja i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i placów zabaw.
 - Zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej poprzez wykorzystanie istniejącej bazy GOK „Pegaz”, świetlic oraz partnerstwa z organizacjami pozarządowymi.
 - Dążenie do lepszej dostępności mieszkań i lokali wspomaganych dla osób w trudnej sytuacji życiowej.

Realizacja zaplanowanych w CUS działań oraz wdrożenie powyższych rekomendacji umożliwi spójny rozwój lokalnych usług społecznych w gminie Piecki. Odpowiedzialne planowanie, współpraca międzysektorowa i aktywizacja mieszkańców stanowią klucz do budowania zintegrowanej, odpornej i solidarnej wspólnoty lokalnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na włączenie społeczności lokalnej w proces projektowania i wdrażania usług, co zapewni ich adekwatność i trwałość.

Spis rysunków, tabel i wykresów

Rysunek 1. Mapa gminy Piecki	14
Tabela 1. Zestawienie wybranych cech socjodemograficznych dorosłych respondentów badania ankietowego .	6
Tabela 2. Powody niechęci do pozostania w gminie Piecki przez młodzież (n=93)	21
Tabela 3. Jakich problemów/trudności życiowych, w Pana/i opinii najczęściej doświadczają rodziny w gminie Piecki? (dorośli; n=253)	22
Tabela 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w gminie Piecki w latach 2020-2024	23
Tabela 5. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi? (dorośli; n=251)	26
Tabela 6. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w gminie Piecki w latach 2020-2024	28
Tabela 7. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w gminie Piecki w latach 2020-2024	29
Tabela 8. Wybrane dane dotyczące pracy socjalnej w gminie Piecki w latach 2020-2024	30
Tabela 9. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie promocji zdrowia? (dorośli; n=242)	32
Tabela 10. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia osób uzależnionych i ich rodzin? (dorośli; n=250)	33
Tabela 11. Jakich barier najczęściej doświadczają osoby starsze i/lub osoby z niepełnosprawnościami w gminie Piecki? (dorośli; n=253)	36
Tabela 12. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Piecki w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin? (dorośli; n=251)	37
Tabela 13. W jakich zajęciach dodatkowych najchętniej brałbyś/brałabyś udział? (młodzież; n=143)	39
Tabela 14. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pan/i najczęściej w gminie Piecki? (dorośli; n=143)	40
Tabela 15. Wybrane kategorie bezrobotnych w gminie Piecki w latach 2020-2024	41
Tabela 16. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie w zakresie rozwoju aktywności społecznej i obywatelskiej? (dorośli; n=248)	43
Tabela 17. Czy chciałaby/chciałby Pan zaangażować się w wolontariat? Jeśli tak, to w jakich obszarach? (dorośli; n=240)	44
Tabela 18. W jaki sposób, w ciągu ostatniego roku, angażowałeś/łaś się w życie społeczności lokalnej (młodzież; n=145)	44
Wykres 1. Zmiany liczby ludności faktycznie zamieszkującej gminę Piecki w latach 2020-2024	15
Wykres 2. Struktura ludności gminy Piecki według ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2024	16
Wykres 3. Jak ocenia Pan/i aktualne warunki życia mieszkańców gminy? (dorośli; n=253)	19
Wykres 4. Jak oceniasz warunki życia mieszkańców gminy? (młodzież; n=145)	20
Wykres 5. Czy planujesz w przyszłości mieszkać w gminie? (młodzież; n=145)	20
Wykres 6. Jakim osobom i grupom społecznym najtrudniej żyje się w gminie? (dorośli; n=253)	22
Wykres 7. Struktura rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w gminie Piecki w 2024 roku	24
Wykres 8. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeby ochrony macierzyństwa w gminie Piecki w latach 2020-	25
Wykres 9. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w gminie Piecki w latach 2020-2024	31
Wykres 10. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu alkoholizmu w gminie Piecki w latach 2020-2024	32
Wykres 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu niepełnosprawności w gminie Piecki w latach 2020-2024	35
Wykres 12. Jakie kierunki działań uważasz za najważniejsze dla rozwoju dzieci i młodzieży w najbliższych latach w gminie? (młodzież; n=145)	39